

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ
НАУК: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ»**

(20-21 березня 2020 р.)

Вінниця
2020

УДК 80(063)
А 43

**Актуальні питання філологічних наук: наукові
А 43 дискусії.** Матеріали II науково-практичної конференції
(м. Вінниця, 20-21 березня 2020 р.). – Херсон:
Видавництво «Молодий вчений», 2020. – 100 с.
ISBN 978-966-992-050-8

У збірнику представлені матеріали II науково-практичної конференції «Актуальні питання філологічних наук: наукові дискусії». Розглядаються загальні питання української мови і літератури, романських, германських та інших мов, мови і засобів масової комунікації, теорії і практики перекладу, міжкультурної комунікації та інші.

Збірник призначено для науковців, викладачів, аспірантів та студентів, які цікавляться філологічними науками, а також для широкого кола читачів.

УДК 80(063)

ЗМІСТ

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Кирилюк С.А.

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ ПРЕСТИЖНОСТІ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД 6

Кузнєцова Г.Г.

СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ПОЕТИЧНОГО СВІТУ
МИТЦІВ У П'ЄСАХ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА
ТА ЄЖИ ШАНЯВСЬКОГО 11

РОСІЙСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Марченко В.В.

УРБАНІСТИЧНІ МОТИВИ
У КАЗКАХ ЛЮДМИЛИ ПЕТРУШЕВСЬКОЇ 15

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Вознюк Г.А.

СЕЗОННІ СЛОВА КІГО В ПОЕЗІЇ ЙОСАНО АКІКО 19

Кульчицька Н.М.

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОЇ ПОЕТИКИ
ГАЙНЕРА МЮЛЛЕРА 23

Лакуста Т.І.

МОЗЕС РОЗЕНКРАНЦ І НІМЕЦЬКА МОВА 27

РОМАНСЬКІ, ГЕРМАНСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бернецька Г.Б.

РІЗНОВИДИ ФРАНЦУЗЬКОГО ДІАЛЕКТУ
ЯК НАСЛІДОК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ 34

Кечеджі О.В.

МОВНА СИСТЕМА ТА ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ 37

Корнєлаєва Є.В.

ПРОСОДІЯ В НАУКОВО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ
КАРТИНІ СВІТУ 40

Riazanov I.H.

COLOR SYMBOLISM IN KENRICK LAMAR'S
GOOD KID, M.A.A.D. CITY..... 45

Федоришина К.П.

ТЕХНОЛОГІЯ «СКРАЙБІНГ» ЯК ІННОВАЦІЯ
НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ..... 48

Щербак Г.В.

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ОЦІНКА
У МЕЖАХ ДИСКУРСИВНИХ КОНЦЕПТОСИСТЕМ
(НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ)..... 53

Yurko N.A., Slodynytska Yu.R.

ENGLISH FOR ACADEMIC PURPOSES:
THE MAIN CHARACTERISTICS 57

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Лісовська А.О.

МІСЦЕ МОЛИТВИ В ЖАНРОВОМУ ПРОСТОРІ
РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ 61

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Ковалькова Т.В.

ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЗАБОТЫ КАК СРЕДСТВО
ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА КОМПАНИИ 65

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Белюга Т.В.

КАТЕГОРІЯ «ТОПОС» У НАУКОВІЙ ВІЗІЇ
ГУМАНІТАРИСТИКИ..... 70

МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Билінська О.С.

ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРІОРИТЕТИ
ПОЛІТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ 73

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Банах Н.В.

ЮРИДИЧЕСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ
В МЕЖЯЗЫКОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ..... 78

Клинова Д.І.

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ
У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ КОМУНІКАЦІЙ..... 82

Пруска Й.А.

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРЕВОДА
НЕОЛОГИЗМОВ В РОМАНЕ «СОЛЯРИС»
СТАНИСЛАВА ЛЕМА 85

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Банах Н.В.

ЮРИДИЧЕСКИЙ ПЕРЕВОД
В МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ 89

Грищенко О.О.

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ
ПОСТДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ 92

Zakharova G.G.

PERSUASIVE LINGUISTIC STRATEGIES
IN TOURISM DISCOURSE 95

УКРАЇНСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Кирилюк С.А.

викладач,

Торговельно-економічний коледж

*Київського національного торговельно-економічного
університету*

ЗАСОБИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАТУСУ ПРЕСТИЖНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. ІСТОРИЧНИЙ ДОСВІД

Дехто вважає мову лише засобом порозуміння між людьми. Насправді ж цим не вичерпується її значення.

Мова для кожного народу стає ніби другою природою, що оточує його, живе з ним всюди і завжди. Без неї, як і без сонця, повітря, рослин, людина не може існувати. Як великим нещастям обертається нищення природи, так і боляче б'є по народові зречення рідної мови чи навіть неповага до неї, що є рівноцінним неповазі до батька й матері.

Мова – найвагоміше надбання кожної окремої людини і найбільша суспільна цінність. Мова – явище водночас індивідуальне й соціальне: вона обслуговує і кожну окрему людину, й усе суспільство. Основні її функції – оформлення думок (мислетворча функція) і міжлюдське спілкування (комунікативна функція). Мова однаково спрямована як у внутрішній, психічний, так і в зовнішній, соціальний світ людини.

Українська мова – одна з прадавніх слов'янських мов і є рідною для десятків мільйонів людей. В Україні 77,8% становлять українці – корінні її мешканці [3]. Кожний народ – творець своєї рідної мови. Для українців рідна мова – мова нашої нації, мова предків, яка зв'язує нас між собою і з попередніми поколіннями, їхнім духовним надбанням. Згадаймо слова В. Сосюри: «Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема» [1, с. 6]. Рівень розвитку рідної мови є джерелом духовного розвитку народу. Тому знати, берегти і

примножувати рідну мову – це обов'язок кожної людини. Народ, який не усвідомлює значення рідної мови, її ролі в розвитку особистості, не плакає її, не може розраховувати на гідне місце у суцвітті народів. Занепад рідної мови є наслідком духовного зубожіння народу. Звичайно, такий великий народ, як ми, українці, не може допустити цього, якщо вважає себе цивілізованою нацією. Ставлення до рідної мови є свідченням національної свідомості і рівня культури народу, його цивілізованості. Воістину справедливі слова О. Гончара: «Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе» [1, с. 7]. Отже, одним з головних завдань кожного розвинутого суспільства, показником його самосвідомості і визначником розвитку культури є, поряд з турботою про збереження природних багатств і примноження цінностей духовної культури, постійна турбота про екологію мовного середовища.

Українська мова своєю красою і багатством давно привертала увагу вчених. Сучасна українська літературна мова виконує різноманітні суспільні функції – комунікативну, естетичну, мислетворчу, культуроносну та інші. Комунікативна функція полягає в тому, що мова використовується для спілкування, інформаційного зв'язку між членами суспільства.

Спілкування – найважливіша функція мови. Вона є універсальним засобом обміну інформацією в просторі і часі. Комунікативній функції підпорядковані інші її функції, зокрема експресивна. Полягає вона в тому, що саме завдяки мові ми виражаємо свій внутрішній світ, репрезентуємо себе з тим, з ким спілкуємося. «Заговори, щоб я тебе побачив», – стверджували античні мудреці. Людина, що досконало володіє мовою, найкраще може себе показати, розкрити свій духовний світ через спілкування.

Мова є засобом пізнання світу. Пізнаючи мову, ми пізнаємо світ, навколишнє середовище, але в межах свого народу, його свідомості, психіки тощо. Українська мова дає нам можливість пізнати світ очима українця, українського народу, польська – польського, німецька – німецького і так далі. Мова формує наш розум і духовність. Український фольклор, художня література, театр, пісня, втілені у словесній формі, розкривають перед людиною світ краси. У

живому мовленні кожна мова виконує, в основному, функцію спілкування, у художньому творі вона служить засобом образного відтворення дійсності. Це теж своєрідний акт спілкування майстра слова з читачем або слухачем.

Мова виконує мислетворчу функцію. Українська мова, як і всяка інша, є засобом формування думки. Адже вільне володіння мовою вважається тоді, коли людина мислить і говорить цією мовою одночасно. Додамо, що думання відбувається у формі тієї мови, якою ми найкраще володіємо, тобто рідної. Отже, сам процес мислення має національну специфіку, яка обумовлена національним характером. Справедливі в цьому плані слова Г. Гегеля: «Коли всі мислять однаково, значить ніхто не мислить» [2]. Оригінальність нашого мислення залежить від знання мови і здатності користуватися нею під час думання.

Кожний народ, держава дбають про престиж своєї мови – її авторитет у міжнаціональному та міжнародному спілкуванні. Престиж, або авторитет мови, як і народу, держави, залежить від багатьох чинників. Насамперед це виявляється в тому, які суспільні функції виконує мова, яку інформацію вона фіксує і передає, скільки людей нею користуються та інше. Престижу мови сприяє її державність і патріотичне ставлення до неї її носіїв. «Мова – залізний обруч, мова злитовує народ воедино», – так сказав ще 1820 року фінський письменник Яакко Ютейні [2]. Його заклик дав добрі сходи. Як відомо, ще 1917-го фінський народ таки вирвався з обіймів імперського орла і зажив своїм життям, без озирання на якихось там «старших братів». І як наслідок – нині у Фінляндії вельми високий життєвий рівень. Цьому, безумовно, сприяла висока національна свідомість, яку виколисувала й виколисує рідна мова.

Разом з внутрішнім розвитком українська мова вплинула й на інші сусідні слов'янські мови, особливо на польську, російську літературні мови, меншою мірою на білоруську. До багатьох мов світу увійшли українські слова «гопак», «козак», «степ», «бандура», «борщ» (до польської було запозичено українські слова «hreczka» – гречка, «chory» – хворий, «żłuscă» – щука, «holub» – голуб; російської «вареники» – вареники, «пасека» – пасіка, «бублик» –

бублик,»подполковник» – підполковник; білоруської «вагітная» – вагітна тощо).

Також українська мова вплинула на діалекти сусідніх мов, як-от гутор донських козаків («злыдарить» – злидарювати, «кидається» – скидатися, «вон зараз гутарить» – він зараз говорить).

Ряд історичних фактів, що свідчать про престижність української мови:

- у великому Литовському князівстві вона була державною мовою;

- як актова мова використовувалася в Молдавському князівстві;

- бахчисарайські хани листувалися нею з турецькими султанами.

Престиж мови залежить не від неї самої, а від її носіїв. Українська мова в нашій державі стала модною та сучасною. Говорити українською модно, а українські бренди набувають все більшої популярності у світі.

Громадяни нашої держави, як і всякої іншої, мають мовні обов'язки, що полягають у захисті та збереженні рідної мови. Захист рідної мови – найприродніший і найпростіший, найлегший і найнеобхідніший спосіб національного відродження і самоутвердження. Володіння рідною мовою – не заслуга, а обов'язок справжніх патріотів.

Знання рідної (державної) мови не обмежує можливості вивчати інші мови – споріднені і не споріднені. Вислів «Скільки ти знаєш мов – стільки разів ти людина» Йоганна Вольфганга фон Гете ніколи не втратить своєї актуальності [1, с. 7].

В Україні двомовність – природне явище. Але володіння двома мовами вимагає правильного користування ними. На жаль, наші»білінгви» часто говорять змішаною мовою, яку в побуті називають суржи́ком. Тому серед мовних обов'язків наших громадян слід виділити ще один – дотримуватись культури українського мовлення. Належний рівень мовної культури є свідченням розвинутого інтелекту людини, її вихованості. Культура мовлення має велике національне і соціальне значення: вона забезпечує толерантне спілкування людей, сприяє підвищенню загальної культури як окремої людини, так і суспільства в цілому. Тому

кожний з нас повинен дбати про свою мовну культуру і вимагати цього від інших.

Українська мова – національне надбання українського суспільства, вона повинна охоронятися та підтримуватися державою. Мовна політика, як одна із складових частин державної, має бути спрямована на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку та взаємодії. Українська мова, виконуючи інтеграційну функцію, є важливим чинником зміцнення державності, забезпечення культурного та економічного розвитку нашої країни.

Тарас Шевченко був переконаний, що поки жива мова в устах народу, доти живий і народ, що нема насильства більш нестерпного, як те, яке прагне відняти народну спадщину, створену численними поколіннями його предків. Ці Кобзареві думки перегукуються з роздумами визначного педагога К.Ушинського: «Відберіть у народу все – і він усе може повернути; але відберіть мову – і він ніколи вже більш не створить її; вимерла мова в устах народу – вимер і народ. Та якщо людська душа здригається перед убивством однієї недовговічної людини, то що ж повинна почувати вона, зазіхаючи на життя багатвікової особистості народу?» [2].

Сучасному поколінню випало складне, але почесне завдання – відродження української мови, держави, нації. І виконати його – наш громадянський обов'язок.

Список використаних джерел:

1. Шевчук С. В. Українська мова за професійним спрямуванням: підручник. – К: Алерта, 2014. – 696 с.
2. Пентилюк М. Наш скарб – рідна мова / Матеріали сайту «Сторінки лінгвіста», 2016. UkrLit.net/article
3. URL: www.uk.wikipedia.org

Кузнцова Г.Г.

аспірантка,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

СВОЄРІДНІСТЬ ХУДОЖНЬО-ПОЕТИЧНОГО СВІТУ МИТЦІВ У П'ЕСАХ ВОЛОДИМИРА ВИННИЧЕНКА ТА ЄЖИ ШАНЯВСЬКОГО

В останні десятиліття в українському літературознавстві намітився якісно новий підхід до явищ літератури. Актуальною є проблема взаємодії загальнокультурної та національної традицій і виявлення типологічних зв'язків української літератури зі світовим літературним процесом, спільності та відмінностей, зумовлених національною своєрідністю літератур.

Особливої уваги при цьому заслуговує драматургічна спадщина українського та польського митців Володимира Винниченка (1880–1951) та Єжи Шанявського (1886–1970), у якій знайшла яскраве відображення бурхлива доба першої половини ХХ ст. Творчість обох драматургів об'єднує як часовий простір, так і значною мірою – спільність проблематики п'єс, однією з яких є тема ролі митця і мистецтва у суспільному житті. Цій проблемі присвячені драми В. Винниченка «Чорна Пантера і Білий Медвідь» (1911) та Єжи Шанявського «Два театри» (1946). У цих п'єсах виведені творчі особистості: талановитий художник Корній Каневич («Ведмідь») – у В. Винниченка і Директор театру – у Є. Шанявського. Корній, опинившись в еміграції у Франції, зіткнувся зі складними сімейними проблемами: захворів син Лесик, виник конфлікт із дружиною Ритою («Пантерою»), яка, хоч і цінує талант чоловіка, ненавидить його художнє полотно «Мадонна з немовлям», бо може бути принесено у жертву її дитину (таке страшне передчуття матері, на превеликий жаль, справдилося). У момент невимовного болю на обличчі дружини її чоловік відчуває приплив творчої енергії і, «борючись між тривогою й артистичним чуттям», як зазначено в ремарці, випикує «трагічну рисочку» на обличчі Рити, яка схилилася над

«прекрасною блідістю» мертвого обличчя синочка [1, с. 326]. У таку хвилину свідомістю митця керує «хтось другий», хто «сидить у ньому», – так писав про подібний стан творчої особистості М. Коцюбинський у своєму філософсько-психологічному етюді «Цвіт яблуні» (1902), присвяченій темі покликання митця та його обов'язку перед народом. Як зауважує Лариса Мороз, у п'єсі В. Винниченка «йдеться про ті проблеми, які є спільними для художників усіх часів і всіх народів | : | І відбувається тут прилучення | : |, поєднання, возз'єднання! – української драматургії, українського театру зі скарбницею світової культури, яку складають саме конкретні твори конкретних митців» [2, с. 94-95].

Єжи Шанявський, як і Володимир Винниченко, заглиблюється передовсім у внутрішній світ людини – творчої особистості. Головний персонаж п'єси « Два театри» – Директор реалістичного театру «Мале Дзеркало» (театр із такою назвою справді діє у Варшаві від 1939), «фотограф дійсності», як його іронічно називають недоброзичливці. Він вимогливо ставиться до життя, намагається у снах розшифрувати таємні підсвідомі куточки людської душі, а також вміє оцінювати талант акторів. Хоча Директорові подобаються твори безіменного Автора та «Хлопця з дощу», однак він ніколи б не поставив їх у своєму театрі, бо вони, як він вважає, не відповідають реалістичним засадам і не естетичні (адже у творі Автора ціле місто знесене в повітря, а під уламками загинула дівчина). Справжню сутність великого актора реалістичного театру проникливо характеризує керівник «Театру снів», Другий Директор, що мовби існує у задзеркаллі і відображенні «Малого Дзеркала»: «Належав до тих, хто капюшоном закриває своє обличчя, щоб ніхто не побачив сліз. Зворушення, суму [..] Він накреслив довкола свого мистецтва виразні межі [..] Боявся патетичного слова. Але слово те було заховане глибоко в грудях, не раз хотілося йому ті груди розірвати» [3, с. 158].

В обох п'єсах українського та польського драматургів діють і інші митці: художники Мігуелес (іспанець), Блок (англієць), Янсон (датчанин), критик і журналіст Мулен (француз) – у В. Винниченка; акторка Лізелотта, прекрасна господиня Лаура, актор, художній керівник і режисер «Хлопець з дощу», мовчазний і маломовний, але талановитий Автор драми про висадження міста – у Єжи

Шанявського. Персонажі Винниченкової п'єси переймаються життєвими і творчими проблемами Корнія, дають високу оцінку його таланту. Так, Мігуелес палко відгукується про картину «Мадонна з немовлям»: «Гут – Бог! Розумієте? Ви можете Бога купити?» [1, с. 280]. У п'єсі Є. Шанявського «Два театри» про таланти творчих особистостей ми також дізнаємося із характеристик інших персонажів. Наприклад: «*Другий Директор*. Перлина Вашого театру, актриса за покликанням, природжена грати в театрі, шляхетна і мудра, з чудовим театральним іменем – Лізелотта» [3, с. 157]. А в Лаури, яка частує Директора «Малого Дзеркала» котлетами – витвором мистецтва, прихованою є друга постать: вона має душу артистки, виявляє музичні таланти до танцю. А компануючи собі на фортеп'яно фірми «Бехштейн», співає російською мовою пісні Вертинського. А як гарно вишиває, із фантазією! Барви стають усе більш казковими... [4, с. 82]. У «Театрі снів», як зазначив Войцех Жегак, ці сценічні постаті почали жити своїм власним життям, вони виносять моральні висновки через власний вибір [5, с. 59].

Упродовж п'єс обидва драматурги нерідко зосереджують увагу на емоційному навантаженні ремарок, які є одними із засобів художньої виразності їхніх творів. Особливий настрій створюють ремарки, пов'язані із грою на скрипці, яка передає болісні переживання героїв. У В. Винниченка: «*Корній мовчки і важко сідає. Здалека чується гра на скрипці*» [1, с. 321]; «*Далеко знову чути тужну гру скрипки. Лицем Рити перебігає мука і в болючій скорбі застигає*» [1, с. 327]; «*Скрипка грає серед мертвої тиші*» [1, с. 330]. У Єжи Шанявського: «*Лізелотта. Може, із грою скрипки я вийду на мить перед завісою, затримаюся, повільно пройду, зникну...*» [3, с. 142]; «*За завісою скрипка повторює мелодію, яку грали на піаніно*» [3, с. 148].

Тексти п'єс обох драматургів об'єднує і те, що в них розкидані різного роду сентенції, які підсилюють художню довершеність творів. У В. Винниченка: «*Одне мистецтво має вічність...*» [1, с. 275]; «*Мистецтво мусить відбивати все! А найперш страждання, радість людей!*» [1, с. 279] У Є. Шанявського: «*Нудним був би актор, коли іншої правди не знав би, аніж правди більшості – з його театральної зали*» [3, с. 158]; «*Убогим був би актор, якби не бачив уроків*

недоречності і не вірив, що крихкі шаблі можуть і в сонце вдарити, й іскри із сонця посипати!» [3, с. 158].

Отже, видатні драматурги Володимир Винниченко та Єжи Шанявський, зображуючи різні людські характери, розкрили складність душевних протиріч митців. Порівнювані персонажі драм «Чорна Пантера і Білий Медвідь» і «Два театри» є творчими особистостями, однак їхні характери виявляються відповідно до національних особливостей та історичних умов розвитку.

Список використаних джерел:

1. Винниченко В. Вибрані п'єси. Київ : Мистецтво, 1991. 605 с.
2. Мороз Л.З. «...Сто рівноцінних правд». Парадокси драматургії В. Винниченка. Київ, 1994. 208 с.
3. Шанявський Є. Два театри / переклад з польської Г. Кузнецової // *Перевал*. 2019. № 3–4. С. 134–158.
4. Kolinska K. Szaniawski. Zawsze tajemniczy. Warszawa, 2009. 248 s.
5. Rzehak W. Opracowanie // Szaniawski J. Dwa teatry. Krakow, 2009. S. 52-63.

РОСІЙСЬКА МОВА ТА ЛІТЕРАТУРА

Марченко В.В.

аспірант,

*Харківський національний педагогічний університет
імені Григорія Сковороди*

УРБАНІСТИЧНІ МОТИВИ У КАЗКАХ ЛЮДМИЛИ ПЕТРУШЕВСЬКОЇ

Незважаючи на жанр епічного твору, його зв'язок з життєвою, художньою правдою чи казковим вимислом категорія часопростору (хронотопу) залишається ключовою. Якщо час, коли відбувається дія народних і більшості авторських казок, визначити важко, то просторові параметри добре впізнаються з опису навколишніх реалій. Вже на основі цього можна визначити «сільські» та «міські» казки. Серед останніх інтерес представляють казки російської письменниці Людмили Петрушевської, в яких урбаністичний хронотоп наділений специфічними авторськими функціями.

Матеріалом для дослідження послуговували цикл «Пригоди Барбі», казки «Марія», «За стіною», «Дві сестри», «Історія живописця», «Місто світла», «Кропива і Малина», «Королева Лір», «Принцеса Білосніжка або Хто любить, носить на руках» тощо.

Мета роботи – визначити основні типи міських топосів та їхні художні функції у казках авторки. Подібна проблематика вже аналізувалася у дослідженнях низки вітчизняних і зарубіжних (переважно російських) авторів І. Хубіцької [6], А. Боссарт [1], А. Дирдіна [2], Н. Іванової [4], Л. Желобцевої [3], А. Куралех [5] та інших. Проте типи урбаністичних топосів та їхні функції ще не були предметом окремого дослідження.

У казках Людмили Петрушевської відбувається географічне й емоційно-побутове наближення хронотопу до сучасного читача: так, замість далеких країв та «тридевятого царства», казкові події відбуваються зовсім поруч, іноді аж занадто – в сусідньому під'їзді,

квартирі, вулиці тощо. Це принципово відрізняє твори від фольклорної побудови, де, як правило, ні час, ані місце не визначені. Реалії міського життя у вигляді художньої або побутової деталі з'являються навіть в абсолютно фольклорних наративах, наприклад: *Нарешті принц зателефонував, і слухавку тримала сердита нянька, а сердилась вона тому, що розмова тривала дві години...* («Принцеса Білосніжка або Хто любить, носить на руках»).

Науковці, зокрема І. Хубицька, у зв'язку з цим вказують на таку рису казок Петрушевської, як впізнаваність часопростору, відсутність «чарівності» або її спонтанна поява на тлі побутового міського універсуму. Таке враження, що події не видумані (авторка ніяк не вказує на умовність сюжету), а дія відбувається зараз, у конкретному місті.

Характерною рисою казок Л. Петрушевської є зорові урбаністичні описи, як екстер'єрні, так і інтер'єрні, які часто поєднуються: *Жив собі художник, але він був такий вбогий, що не міг купити собі ні олівця, ні паперу, а про фарби й пензлі нічого й говорити. Він, звичайно, намагався малювати цеглиною на асфальті, але двірники й міліціонери не любили такого малювання й кликали один одного на допомогу* («Історія живописця»).

Образ міста і «міські казки» Людмили Петрушевської – поняття нерозривні й органічно взаємодоповнюються. Оскільки більшість казок авторки, в тому числі й чарівних, відбуваються в реальному й «нашому» світі, то їхні урбаністичні топоси виступають природнім і характерним елементом. Отже, тезово резюмуємо їх типи: а) обмежений простір: *під'їзд, кімната а квартирі або малогабаритна квартира*; б) асоціальний або непристосований для життя простір: *сміттєзвалище, підвал, горище, лікарняна палата*; в) урбаністично марковані топоси (можуть бути тільки у місці): *метро, лікарня, квартира, театр*; г) упізнавані топоси або названі конкретними топонімами (*Москва, метро «Сокольники», Чисті пруди*); ґ) реалії сучасної міської цивілізації: *банкомат, бутік, салон краси, курорт*.

У казках Л. Петрушевської фольклорний бекграунд читач впізнає з традицій і почутого колись, а міські топоси зі свого сучасного

життя. Зауважимо, що урбаністичні елементи творів письменниці спільні і для казок, і для новел, і для великої прози.

Розглянемо основні функції урбаністичних топосів. Так, екстеренні, а особливо інтер'єрні деталі, пов'язані з міськими мотивами, зустрічаються майже у кожному творі й виступають засобом індивідуалізації інтер'єру та створюють ефект присутності. До них належать назви меблів, хатніх оздоблень (*картини, шпалери*), електроприладів (*чайник, радіо, магнітофон*) і навіть назв, що мають негативну конотацію й загалом «псуують» інтер'єр (*онуча, сміття, огризок* тощо). Отже, міські топоси часто добираються так, що, перебуваючи в них, герой мусить знаходитися в незвичному стані свідомості, в незручності чи розгубленості. Що змушує його чинити по-особливому, небуденно. Так, в казках часто зустрічаємо такі місця розвитку подій, як *смітник, брудний під'їзд, лікарняна палата* та інші «незатишні» місця.

Одна із основних функцій урбаністичного хронотопу казок Л. Петрушевської детермінувальна: недоліки й парадокси міста, хаос і неоднорідність ставлять героїв у неприродне становище, стан внутрішньої напруги, що є джерелом розвитку конфлікту і сюжету.

Інша функція – функція контрасту. Герой, який перебуває серед звичних міських локусів – малометражної квартири з пілососом і телевизором, на кухні або у ванній, – раптом поринає у чарівний світ, реалій якого ніхто не чекав у такій буденній обстановці: з'являються демонічні істоти і чарівні перетворення (цикл «Пирнцеса Білосніжка»).

Можна визначити й інтегральну функцію «міських казок» авторки: міські мікро- і макротопоси, які оточують героїв і серед яких відбуваються події, втілюють собою сучасну масову типову урбаністичну культуру й особливу естетичну категорію – поетику буденності. Саме на стику міської буденності, фольклорних елементів і розвитку героя виникає особлива філософічність «міської казки», а сама казка стає близькою до фентезі. Як зазначає І. Дирдін, «Казкові події відбуваються в наш «незачарований» час. Персонажі казок проживають не «в тридесятому царстві», а десь поряд, на одній вулиці, в одному будинку з читачами. Л. Петрушевська показує нам рідний під'їзд, де сплять безхатченки, молодь п'є горілку і прив'язує

пусті пляшки до ручки дверей, побут бідних, маленьких людей показаний натурально» [2, с. 112].

Отже, в «міських казках» авторки можна виокремити як мінімум шість різновидів урбаністичних топосів від мікродеталей – до архітектурних будівель і видів транспорту. Ці топоси виступають інструментами створення ефекту присутності, сучасності, щоденності і навіть стають діалектичними протиріччями між оточенням і героєм, що рухає сюжет і розвиток характерів образів-персонажів.

Список використаних джерел:

1. Боссарт А. Петрушевская. Сказки с хорошим концом [Электронный ресурс] / А. Боссарт // Новая газета. – 27.04.2007. – № 15(25). – Режим доступа: <http://www.novayagazeta.ru/data/2007/color15/09.html>
2. Дырдин А. Русская проза 1950-х – начала 2000-х годов : от мировоззрения к поэтике : учебное пособие / А.А. Дырдин, Д.В. Рыкова. – Ульяновск, 2005. – 412 с.
3. Желобцова С. Проза Людмилы Петрушевской : монографія / С. Желобцова. – Якуцк, 1996. – 366 с.
4. Иванова Н. Ultra-fiction, или Фантастические возможности русской словесности [Электронный ресурс] / Н. Иванова // Знамя. – 2006. – № 11. – Режим доступа: <http://magazines.russ.ru/znamia/2006/11/iv1.html>
5. Куралех А. Быт и бытие в прозе Л. Петрушевской / А. Куралех // Литературное обозрение. – 1993. – № 5. – С. 63–67.
6. Хубицкая И. Городские топосы в сказках Людмилы Петрушевской / И. Хубицкая // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2010. – Випуск XXIII. – Частина 2. – С. 311–323.

ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Вознюк Г.А.

аспірант,

*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

СЕЗОННІ СЛОВА *кіто* В ПОЕЗІЇ ЙОСАНО АКІКО

За свою тисячолітню історію японська класична поезія розвинула ряд традиційних художньо-стилістичних прийомів, яким вдалося зберегти свою актуальність і на початку ХХ сторіччя. Одним із найпопулярніших прийомів було використання «сезонних слів» – «*кіто*» (季語). Це слова-образи, які вказують на традиційно закріплену за ними пору року. Такий прийом вносить мотив природи в поезію [Бреславец Т.И. Теория японского классического стиха / Т.И. Бреславец. – Владивосток, 1984. – 116 с.]. Окрім того, «сезонні слова» значно розширювали тло лаконічних форм японської поезії, зокрема *танка* і *хайку*.

«Сезонні слова» беруть свій початок із часів «Збірки міриад листків» («*Манйюшою*», XII ст.). Ці слова вже на ранньому етапі свого становлення зайняли важливе місце в поезії «вака», швидко стали обов'язковими в класичній японській поезії. Так, їх активно використовували в поезії *хайку*, *танка*, *ренга*. Вірші *ренга* та *хайку* сприяли розширенню тематики та загальної кількості «сезонних слів». Для *хайку* Мацуо Башьо *кіто* були обов'язковими для використання. Проте, початок ХХ сторіччя став часом порушення традиції. Прогресивні поети пропонували як повну відмову від цього традиційного прийому, так і розширення кількості «сезонних слів» [Словн. Літ. Терм., с. 64].

Давні японські поети укладали словники *кіто*, які з часом доповнювалися й уточнювалися. Кількість слів змінювалася залежно від епохи та уподобань укладачів, проте число класичних *кіто* становить близько трьох тисяч лексичних одиниць. Словники поділяються на розділи за чотирма сезонами. Окремо виділяють

також «новорічні кіго» та сезонні слова до інших свят. Прикладами «сезонної лексики» можуть слугувати наступні:

- весна: *сакура* («вишня»), *уме* («слива»), *вакакуса* («молода трава») і т.п.;
- літо: *юрі* («лілея»), *ніджі* («веселка»), *араші* («гроза»), *такі* («водоспад»), *хототогісу* («озуля») і т.п.;
- осінь: *акі-но куре* («осінній вечір», «сугінки»), *шігуре* («мряка»), *моміджі* («червоне кленове листя»), *кіку* («хризантема»), і т.п.;
- зима: *юкі* («сніг»), *танджіцу* («короткий день»), *самуса* («холод») і т.п. [Словн. Літ. Терм., с. 64].

Кожен сезон підрозділяється на три частини: початок, середина та кінець. У середині цих сезонних груп виділяють сім тем *кіго*, а саме: 時候 («*джіко*» – сезон, пора року), 天 («*тенмон*» – небо), 地理 («*чірі*» – земля), 生活 («*сейкацу*» – повсякденне життя), 事 («*гьоджі*» – звичаї), 動物 («*добуцу*» – тварини), 植物 («*шіьокубуцу*» – рослини).

Окрім слів, приналежність яких до певного сезону була очевидною, існують слова приналежність яких визначається традиціями японської культури. Наприклад, «повний місяць» – сезонне слово, що стосується осені, хоч його і можна спостерігати в кожному місяці року. Це пов'язано з переконанням, що восени місяць найгарніший, та наявності у японського народу традиції милування місяцем. Іншим прикладом є закріплення вживання певного слова за сезоном після того, як його використав у цьому контексті який-небудь поет. Зрозуміти логіку такого вживання неможливо, не скориставшись словником сезонних слів [Хмель, І.В., Кіго в поезії хайкай]. Дослідники наголошують на загальному існуванні близько шістнадцяти тисяч сезонних слів у різних варіаціях. Зважаючи на таку велику їх кількість, говорити про повну відмову від них на поч. ХХ сторіччя не доводиться.

Варто зазначити, що *кіго* як літературний прийом є дуже специфічним, оскільки передбачає наявність у читача розуміння японської картини світу, що дає змогу декодувати ці слова в тексті вірша. В іншому випадку, сезонні слова втрачають своє інформаційне навантаження. Завдання *кіго* – вибудувати для читача

ряд образів та асоціацій, які залишають відчуття певної пори року [Хмель, І.В., Кіго в поезії хайкай].

Японська поетеса Йосано Акіко у своїй дебютній збірці віршів танка «Скуйовджене волосся» значно зменшила кількість використання слів *кіго* порівняно із своїми попередниками, однак ці слова все ж в достатній мірі використовуються нею. Найчастіше в збірці зустрічаються слова, що створюють для читача настрої весняного сезону. Це зумовлено тим, що саме тема весни, молодості, кохання, народження нового є основним лейтмотивом усієї збірки. Використовуючи ці сезонні слова поетеса створювала один із своїх найвідоміших образів – «країну весни», у якій жила її лірична героїня.

Прикладами *весняних кіго* в збірці «Скуйовджене волосся» можуть слугувати наступні: 春の暮 («хару-но-куре» – весняні сутінки), 春の夕 («хару но юбе» – весняний вечір), 藤 («фуджі» – азалія), 梅 («уме» – японська слива), 春雨 («харусаме» – весняний дощ), 海棠 («кайдо» – яблуня), 春の水 («хару-но-мідзу» – весняні потоки), 山吹 («ямабукі» – керія, японська жовта троянда), 春の川 («хару-но-кава» – весняна річка), 木蓮 («мокурен» – магнолія) та інші.

Наведемо приклад вживання весінніх *кіго*:

はる お ふじ よ まひどの こ つか まお
 春よ 老いな 藤によりたる 夜の舞殿 ゐならぶ 子らよ 東の間 老いな
 (зі збірки «Скуйовджене волосся», № 34)

Весна не старіє.

Гліцинії цвіт уночі,

дівчата на сцені

танцюють рядочком.

І ти не старій ні намить.

Віршів про літо, а отже і літніх *кіго* в збірці «Скуйовджене волосся» помітно менше. Літні вірші, в основному, значно спокійніші за весняні, де бурхливо вирують пристасті та почуття ліричної героїні. Літо постає у віршах Акіко періодом очікування та споглядання.

Прикладами літніх *кіго* можуть слугувати слов: 五月 («сацукі» – травень (вважається першим літнім місяцем в Японії)), 牡丹 («ботан» – півонія), 泉 («ідзумі» – джерело), 夏の夜 («нацу-но-йору» – літній вечір), 扇 («ооті» – віяло), 菖蒲 («аяме» – «іриси»), 五月雨

(«самідаре» – літній дощ), 蓮 («хасу» – лотос) 卯の花 («у-но-хана» – квіти дейції), 蛍 («хотару» – світлячок) тощо.

Вірші, у яких зустрічаються осінні *кіго* в своїй більшості мають мотив самотності. Лірична героїня сумує за коханим, відчуває зневіру в майбутньому. Вірші, тлом для яких виступає осінь, хоч і поступаються дещо у своїй кількості «весіннім», однаке становлять значну кількість у збірці. Причиною цьому є те, що на час написання збірки припадає досить довгий період непевності поетеси у власному майбутньому та стосунках із її коханим – Йосанно Текканом, а також саме восени відбулася знакова поїздка трьох друзів поетів – Йосано Теккана, Акіко та Ямакава Томіко в гори Авата. Цій події поетеса присвятила цілий розділ своєї збірки.

Серед осінніх *кіго* у збірці можемо згадати наступні слова: 萩 («хагі» – кущ хагі), 秋寒 («акісаму» – осінній холод), 椎の実 («сій-но-мі» – плід каштану), 秋の夜 («акі-но-йору» – осінній вечір), 露草 («цую-куса» – камеліна (квітка)), 天の川 («ама-но-тава» – Чумацький шлях), 雁 («карі» – дикі гуси), 秋の雨 («акі-но-аме» – осінній дощ), 秋の風 («акі-но-кадзе» – осінній вітер), 葡萄 («будо» – виноград) тощо.

Вірші з зимовим тлом, і відповідно «зимові» *кіго* зустрічаються в збірці «Скуйовджене волосся» в найменшій кількості. Серед таких слів: 雪 («юкі» – сніг), 夜着 («йогі» – ковдра-кімоно), 千鳥 («чідорі» – птах кулик) тощо.

Варто зазначити, що для традиційної японської поезії можливою була наявність лише одного сезону в рамках одного вірша, відповідно вживання *кіго* також обмежувалося лише одним сезоном. Проте, Йосано Акіко неодноразово порушує цю традицію в своїй дебютній збірці. Яскравим прикладом порушення поетесою традиційних канонів може слугувати наступний вірш:

あき ふすま み はる きょう え
 秋の衾 あしたわびし身うらめしきつめたきためし春の京 に得ぬ
 (зі збірки «Скуйовджене волосся», № 202)

Осіньна постіль.

Завтра лиш –
 печаль і гіркота.

Холодний досвід їх
 я в Кіото на весні пізнала.

Таким чином, можемо зробити висновок, що Йосано Акіко, прагнучи до оновлення традиційного жанру *танка*, хоч і намагалася відмовитися від «сезонних слів» *кіго*, проте зробити це повністю не мала змоги. Оскільки, кіго відіграють велику роль у розширенні глалаконічної форми вірша *танка*, створюючи асоціації, які мають натякнути читачу на певну пору року. Проте, Акіко все ж знаходила спосіб порушити усталену традицію, відмовляючись від *кіго* у деяких поезіях, або навпаки: вживаючи *кіго* на позначення двох різних пір року, що не допускалося в класичній японській поезії.

Список використаних джерел:

1. Аністаренко Л.С., Бондаренко І.П. Словник японських літературознавчих термінів. Київ, 2012. 208 с.
2. Бреславец Т.И. Теория японского классического стиха. Владивосток, 1984. 116 с.
3. Хмель, И.В., Кіго в поезии хайкай. URL: http://www.iubip.ru/branch/donetsk/sotrud/miyy_nauka/miyy_nauka.html (дата звернення: 18.03.2020).
4. Beichman, Janine. Embracing the Firebird: Yosano Akiko and the Birth of the Female Voice in Modern Japanese Poetry. (2002) Honolulu: University of Hawai'i Press.

Кульчицька Н.М.

студентка,

Науковий керівник: Федоренко Л.О.

кандидат філологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНОЇ ПОЕТИКИ ГАЙНЕРА МЮЛЛЕРА

Актуальним явищем сучасного літературознавства залишається інтертекстуальність (від франц. *intertextualite* – міжтекстовість), що ґрунтується на міжтекстовому співвідношенні різних літературних творів. Інтертекстуальність полягає у відтворенні в тексті окремих мотивів інших творів через цитування, алюзії, ремінісценції, пародіювання чи у наслідуванні чужих стилєвих властивостей і

норм окремих письменників, літературних шкіл і напрямків. Уперше термін «інтертекстуальність» було використано й обґрунтовано Ю. Кристевною у 1969 році.

Завдяки інтертекстуальним зв'язкам текст одночасно виступає і як «конденсатор культурної пам'яті», і як «генератор нових змістів», які виникають в результаті перетворення цитат, діалогу з літературною традицією, нових комбінацій вже відомих в історії культури елементів. Інтертекст, зокрема, притаманний для постдраматичного театру ХХ століття.

Сам термін «постдраматичний театр» був введений в ужиток відомим німецьким дослідником і театрознавцем Хансом-Тісом Леманном, який опублікував в 1991 році свою працю «Театр і міф», присвячений давньогрецьким трагедіям. У 1999 році побачила світ його фундаментальна студія «Постдраматичний театр».

Постдраматичний театр охоплює різноманітні засоби трансформації театральної естетики та драматичної форми. Для постдраматичного, на відміну від традиційного театру, характерні такі особливості, як відмова від героїзації персонажів, відсутність у тексті провідної ролі у передачі авторської думки, переважання «наскрізного» монтажу, широке використання невербальних засобів, відсутність суб'єкту дії та ін.

Видатним представником німецькомовного постдраматичного театру є Гайнер Мюллер. Його творчість умовно поділяють на 4 періоди:

Перший період – (1950-ті – 1961 рр.): ознаменований появою п'єс «Переселенці, або життя в селі», «Рвач», «Коректура», «Падіння моста», «Десять днів, які потрясли світ».

Другий період – обробка античних сюжетів – (1960-ті роки). Після виключення Мюллера зі Спілки письменників НДР і заборони на постановку «Будівництва» драматург звертається до інтерпретації міфів античності: п'єси «Філоктет», «Геракл 5», «Едіп-тиран», «Горацій», «Прометей».

Третій період ознаменувався п'єсами, присвяченими історії Німеччини (1970-ті – перша половина 1980-х рр.). У творах цього періоду драматург у гострій формі критикує історичне минуле Німеччини. Цей період творчості письменника, особливо друга

половина 70-х років, ознаменований впливом постмодернізму. На цьому етапі творчості Мюллер створює п'єси: «Німеччина смерть в Берліні», «Гамлет-машина», «Життя Фрідріха Пруського», «Квартет», «Медея...» та ін.

Четвертий період – (друга половина 80-х років – 1995). Драматург відходить від письменництва і присвячує себе режисерській роботі.

Автор створив безліч драм, які мають інтертекстуальне спрямування. Інтерпретуючи сюжети відомих попередників чи сучасних йому авторів, Г. Мюллер майстерно інтерпретує уже знайомі читачу сюжети і застосовує такі характерні для постмодернізму особливості, як гротеск, чорний гумор, антигероїзацію персонажів.

У своїх інтертекстуальних творах, через «дегероїзацію» персонажів своїх драм, автор прагнув показати справжнє обличчя війни, поневолення, аморальності.

Одна з найбільш вдалих постмодерністських деконструкцій «Гамлета» Шекспіра була здійснена саме Гайнером Мюллером. У 1977 році він створює п'єсу «Гамлет-машина» – текст, важливе місце в системі якого займає співвіднесення морально-етичних моделей західного світу і відповідний досвід російської культурної традиції, що асоціюється в першу чергу з Ф. Достоєвським та його героєм Роскольниковим. Автор перетворює відомий стиль і жанр В. Шекспіра в особливу художню форму, водночас виділяє ті домінуючі образи й мотиви, які пов'язані з моральним сюжетом в «Гамлеті», перетворюючи їх у відповідно до своєї художньої концепції в новий текст.

Знак смерті в «Гамлеті» стає головною ідеєю «Гамлет-машини», її смисловим навантаженням. Г. Мюллер розставляє акценти у власний спосіб: гімн порожнечі, відмова від дії, а, отже, від життя, що чітко звучать в трагедії Шекспіра, німецький драматург робить найпотужнішим мотивом п'єси. Він створює еkleктичну низку образів, які діють поза класичною системою сюжету, але пов'язані асоціативно між собою через шекспірівський дискурс. Драма наповнена міфологічними аналогіями й алюзіями на інші прецедентні тексти.

У драмі «Макбет», на відміну від першоджерела, де король отримує трон і владу шляхом правди й справедливості, у мюллерівському «Макбеті», як Макбет, так і Дункан та Малкгольм втілюють зло і лицемірство. Особливу жорстокість у драмі втілює Малкгольм, який приходить на трон через вбивства і лиходійства. Він підступний і лукавий, той, хто йде по трупах у прямому та переносному сенсі цього слова.

Суворо описуючи реальність, минуле та сучасне, автор не прагне показати високоморального героя. Мораль у творі, за Мюллером, не є тим засобом, за допомогою якого автор намагається передати певні культурно-ціннісні парадигми чи донести власну думку. Саме відсутність моралі та справжніх моральних вчинків спонукає до об'єктивної оцінки вчинків, історичних фактів, епохи в цілому.

У драмі «Цемент» Г. Мюллер порушує питання становлення нового суспільства в образі цементу, про який говорить сам головний герой Гліб на зборах. З іншого боку драматург ставить проблему руйнування справжніх цінностей людства: розуміння, кохання, довіри, чуйності, яку втілює у образах Даші та Гліба. Ці образи не мають неоднозначного трактування: вони як добро, так і зло.

Отже, драми Гайнера.Мюллера є яскравим втіленням основних концепцій та ідей постдраматичного театру з виразним інтертекстуальним складником. Інтертекстуальній поетиці Г. Мюллера притаманні монтаж й колажування історичного та літературного матеріалу, зокрема драм Вільяма Шекспіра, Семюеля Беккета та Бертольта Брехта. Театр Гайнера Мюллера зображує дійсність правдиво, без прикрас, часом жорстоко. Впливаючи у художньо-провокативний спосіб на свідомість глядача, його драми спонукають до відповідних роздумів критичної позиції реципієнта, до переоцінки звичних явищ історії та сьогодення.

Список використаних джерел:

1. Асмут Б. Вступ до аналізу драми. / пер. з нім. С. Соколовської, Л. Федоренко / за наук. ред. доктора філологічних наук, проф. О. Чиркова / Бернхард Асмут. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 220 с. Перекладено з оригіналу: Bernhard Asmuth, Einführung in die Dramenanalyse. Auflage (ISBN: 978-3-476-17188-7) published by J.B. Metzler'sche

Verlagsbuchhandlung und Carl Ernst Poeschel Verlag GmbH Stuttgart, Germany.
Copyright © 2009

2. Біловус Л. Теорія інтертекстуальності: Становлення понять, тлумачення термінів, систематика / Л. Біловус // Терн. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т.: Видавець Стародубець, 2003. – 36 с.

3. Дронова Е. М. Интертекстуальность и аллюзия: проблема соотношения / Е.М. Дронова // Язык, коммуникация и социальная среда. – 2004. – Вып. 3. – Воронеж: ВГУ. – С. 92-96.

4. Келлер Ф. Драма і драматургія Хайнера Мюллера 1956-1988 pp. / Ф.Келлер // Петербургский театральный журнал : интернет-журнал. – 2011 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://ptj.spb.ru/blog/est-stepen-ugneteniya-prinimaema-za-svobodu/> (дата обращения: 08.01.2018).

5. Колязин В. Ф Комментарии // Мюллер Х. Проза. Драммы. Эссе. Диалоги. – М.: РОССПЭН, 2012. – С. 486–523.

6. Федоренко Л. Х.Мюллер vs. В.Шекспір: «Гамлет-машина» як авторська концепція постдраматичного театру/ Лариса Федоренко // Брехтівський часопис (Brecht-Heft): статті, доповіді, есе: Збірн. наук. праць (філолог. науки): № 4. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – 162 с. – С. 157-160.

7. Федоренко Л. «Фатцер» Бертольта Брехта і Гайнера Мюллера як Lehrstück-драматургія // Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Філологія». – 2020. – № 83. – С. 47-53.

Лакуста Т.І.

аспірантка,

*Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

МОЗЕС РОЗЕНКРАНЦ І НІМЕЦЬКА МОВА

Що таке мова? Вчені дають цьому терміну різні визначення, оперуючи понятійними категоріями, що притаманні досліджуваній ними галузі знань. Одне з них – максимально стисле й узагальнене – знаходимо у популярному «Літературознавчому словнику-довіднику»: «Мова – самобутня система звукових знаків, основа духотворчого життя етносу, нації, людства. Виконує важливі комунікативні, асоціативні, пізнавальні, оцінні, волютаривні,

емотивні, естетичні функції, не зводяться до жодної з них зокрема, оскільки зосереджує в собі універсальні ознаки» [3, с. 454].

Існує, однак, чимало інших визначень цього феномену, які більшою мірою акцентують передусім його онтологічні аспекти. Так, наприклад, у своїй праці «Дорогою до мови» німецький філософ М. Гайдеггер зазначає, що «мова – це здійснюваний людиною вияв внутрішніх порухів душі й того світогляду, що його спрямовує» [1, с. 27].

Мова – це живий організм, який змінюється, розвивається, долає кордони. «Мова не зафіксована територіально, – стверджує П. Рихло, – вона може мандрувати в інше місце разом із носіями, може експортуватися та імпортуватися» [9, с. 26]. «Мандрівки» мови, як правило, пов'язані з певними історичними, суспільними та політичними процесами.

Впродовж багатьох десятиліть на території Буковини мирно співіснували багато представників мовно-етнічних груп: українці, поляки, румуни, євреї, молдавани, німці та ін. Чимало людей говорили кількома мовами і пишалися цим. Це явище було зумовлене історичними перипетіями, так як Буковина у різні роки входила до складу різних держав: Молдавського князівства, Габсбурзької монархії, королівства Румунії, Радянського Союзу.

За панування певної держави змінювалася й офіційна мова. Із включенням Буковини до складу Австро-Угорщини такою мовою стала німецька. «Цей мало не 150-річний період із однозначною перевагою німецької мови спричинив на Буковині, особливо, в її столиці Чернівцях, виникнення німецькомовної літератури» [9, с. 26] – пише П. Рихло. Буковинські письменники в той час писали переважно німецькою мовою. «В кінці XIX століття багато буковинських інтелектуалів відчули, що повинні зіграти активну роль в німецькомовному світі, зокрема, в літературі, – зазначає Джоан Ейвері. – Маючи лише адміністративний статус у XVIII столітті, німецька мова стала мовою поезії в XX ст. Вже на цьому етапі письменники з Буковини пишалися тим, що писали свої твори німецькою» [5, с. 17]. Писати німецькою було «модно», означало належати до могутньої на той час держави, бути частиною великого німецькомовного літературного світу, бути приналежним до високої німецької культури.

«Звичайно, що німецька мова у Чернівцях, – зауважує П. Рихло, – мала свої особливості, так як вона функціонувала дуже віддалено від Відня та Берліна, поряд із іншими мовами краю, у щоденному контакті з ними, і це близьке сусідство нерідко приводило до взаємних інтерференцій, так що в чернівецькій німецькій мові були присутні сліди багатьох інших мов – у фонетиці й лексиці, в синтаксисі й інтонації» [9, с. 28].

В період румунського панування на Буковині мовна ситуація повністю змінилася. Нові господарі впроваджували румунську мову в усі галузі суспільного життя. На території краю залишалося все менше носіїв німецької мови. Асимільовані євреї, що спілкувалися, здебільшого, німецькою та їдишем, витіснялися новою владою з державного управління, торгівлі, освіти, медицини. Саме така складна ситуація і спровокувала, на думку вчених, сплеск німецькомовної творчості. Для буковинських авторів вона стала ніби ковтком свіжого повітря в задушливій атмосфері тотальної румунізації. Німецька мова давала можливість представниками чернівецької групи поетів, до якої належали Альфред Маргул-Шпербер, Іммануель Вайсглас, Мозес Розенкранц, Пауль Целан, Роза Ауслендер, Альфред Гонг, Георг Дроздовський, Аарон Аппельфельд, Альфред Кітнер та ін. «втекти» від реальності, відчуті втрачену свободу, продовжувати відчувати себе частиною німецькомовного світу поезії, який був для буковинських поетів взірцем і до якого вони ставилися з великою повагою і трепетом. Тобто, перефразувавши М. Гайдеггера, мова несла чернівецьких митців над прірвою, доки вони трималися за те, що вона озвучувала [1, с. 23].

Спочатку Розенкранц писав вірші німецькою мовою тільки для себе. Чому саме цією мовою, автор пізніше не зміг пояснити. В одному зі своїх інтерв'ю поет заявив: «Я не писав мовою вбивць. Я опирався на класичну німецьку мову і класичну німецьку літературу. Я спробував вибудувати сучасний матеріал у традиційних формах» [6]. Як зазначає Дж. Ейвері, Мозес Розенкранц «бачив німецьку мову як ґрунт, який він орав і засаджував, землю, на якій він стояв» [5, с. 59].

Своє рішення вибору мови поет описав у вірші «Aus deutschem Stoff» («З німецького матеріалу»). Ця поезія має два варіанти – перший – 1940 р., другий – 1986 р. Власну творчість Розенкранц

називає співом, а написану книгу – «книгою пісень, книгою кохання до любого німецького слова» («*So ist dies Liederbuch entstanden, ein Liebesbuch um liebe deutsche Wort...*»). Перша редакція вірша, знайдена в архіві Нью-Йорка у рукописному варіанті, датована листопадом 1940 року. Поезія сповнена почуттями захоплення німецьким словом. Поет називає німецьку мову дорогою (*die teure Sprache*), вважає її мостом між своїм попереднім життям і німецьким звучанням («*...so schuf ich aus dem Leben mir die Brücke / zum deutschen Ton*»), підкреслює, що саме завдяки німецькій мові він «не був німим» («*...und war nicht stumm*») [8].

Вже у 1986 році Мозес Розенкранц переробив цю поезію. Вірш набуває зовсім іншого звучання. Зникає захоплений тон, хоча роль німецької мови у творчості автора аж ніяк не применшена. Друга редакція містить уже не шість, а п'ять катренів. Поет відкинув чотиривірш, де в першій редакції він описує німецьку мову як прихисток, укриття для себе від холоду і мороку в слов'янському мовному середовищі.

Автор і далі називає свою збірку книгою пісень, але це вже не збірка кохання, а збірка гірких і болісних потаємних слів. Поет змінив і назву твору: перша назва – «*Aus deutschem Stoff*» («З німецького матеріалу»), друга назва – «*Einstimmung zu einem mir entwendeten Manuskript*» («Співзвучність із вкраденим мною рукописом»).

*Nichts hatte ich der Welt zu sagen
die unversöhnlich ihre Bahnen zieht
mir selber suchte ich nur leis zu wagen
ein heilsam Lied*

*Ich tats auf deutsch wieso gekommen
die fremde Sprache mir ich weiß es nicht
sie hat mir tief im grauen Land entglommen
ihr heimlich Licht*

*Darunter ist dies Liederbuch entstanden
ein Buch des Trostes aus dem Raunenwort*

*und selig war ich wenn in seinen Banden
es mich trug fort*

*Drum ließ ich gerne jede Gunst zurücke
es war der Leiden vielbegehrter Lohn
es war aus meiner stummen Qual die Brücke
zu diesem Ton*

*Nichts hatte ich der Welt zu künden
die unversöhnt in Blut und Tränen stand
mir selber suchte ich ein Lied zu finden
im tauben Land*

*Не мав що світу я сказати
що невблаганно шлях долає свій
лиш тихо сам наважився шукати
мотив живий
Цей спів німецький але звідки
прийшла ця річ чужа не знаю я
немов би спалах племінкої квітки
в сумних краях*

*З'явилася так пісенна книга
утіхи збірка з потаємних слів
підносили мене немов на крилах
рядки томів*

*Тому відкинув жалісливі звуки
це був жаданий приз усіх страждань
це був місток із мовчазної муки
до цих звучань*

*Не мав що світу я додати
що вистояв у крові і сльозах
хотів собі я пісню відшукати
в глухих краях [7, с. 86]. (Переклад Т. Лакусти)*

Мелодія вірша пронизана болем. Автор вживає слова *страждання, мука, біль, кров, сльози*, акцентуючи увагу на внутрішніх переживаннях ліричного героя. Розенкранц також зауважує, що, не дивлячись на горе і страждання людей, світ продовжує рухатися своїм шляхом: життя продовжується.

Приклад двох варіантів цієї поезії яскраво демонструє нам, як змінювалося ставлення поета до німецької мови. Спочатку він нею захоплювався, можна сказати, був «закоханий» у німецьке слово. Пізніше, після трагедії Другої світової війни та Голокосту автор ставиться до німецької мови стриманіше, проте вірить, що саме завдяки німецькому слову він знайде розраду в похмурому світі, зможе заспівати пісню.

Мозес Розенкранц був євреєм, саме приналежність до єврейського народу визначила його долю під час Другої світової війни. Жахи Голокосту не могли не вплинути на ставлення поета до німецької мови. Петро Рихло під-креслює, що «негативний спадок нацистського минулого, який так чи інакше тяжів над німецькою мовою», приводив до того, що часом німецько-єврейські письменники її навіть заперечували [4, с. 81]. Наприклад, Роза Ауслендер після Голокосту довгий час писала свої поезії винятково англійською мовою. Пауль Целан, який утратив родину під час Голокосту, просить пробачення у загиблої матері за німецькі рядки: «*Чи стерпиш, матусю, як в давні роки / ці тихі, німецькі, болючі рядки?*» [2, с. 351]. «Мова навіки таврована – і травмована! – знаками свого часу, який наклав свій страхітливий відбиток і на поезію» – зазначає П. Рихло [4, с. 35].

М. Розенкранц, на відміну від інших німецькомовних поетів єврейського походження, не змінив мови своєї творчості, хоча добре володів кількома мовами, проживав деякий час у Румунії, перекладав з румунської на німецьку.

Мова допомагала письменнику не втратити незримий зв'язок з батьківщиною і тоді, коли він перебував довгі десять років у таборах ГУЛАГу. Вона стала його сховищем, «домом буття» (М. Гайдегер). Німецька мова залишилася його пристанищем, джерелом спогадів, «вітром із втраченої батьківщини» до кінця його життєвого шляху протяжністю майже у сто років.

Список використаних джерел:

1. Гайдеггер М. Дорогою до мови / Переклав з нім. Володимир Кам'янець. – Львів : Літопис, 2007. – 232 с.
2. Загублена арфа: антологія німецькомовної поезії Буковини / концепція вид., передм., пер., бібліогр. довідки Петра Рихла. – 2-е доп. видання. – Чернівці : Книги-XXI, 2008. – 608 с. – Текст парал.: нім., укр.
3. Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р.Т. Гром'яка, Ю.І. Коваліва, В.І. Теремка. Київ : ВЦ «Академія», 2006. 752 с. (Nota bene).
4. Рихло П.В. Поетика діалогу. Творчість Пауля Целана як інтертекст: Монографія. – Чернівці : «Рута», 2005. – 584 с.
5. Avery Joan. Moses Rosenkranz, the Bukovina and the concept of Sprache als Heimat. // Queen Mary University of London. Submitted for German Literature PhD, 2008. – 197 p.
6. Kußmann Matthias. Moses Rosenkranz zum 100. Geburtstag am 20. Juni 2004. Deutschlandfunk, 17. Juni 2004. URL: https://www.deutschlandfunk.de/moses-rosenkranz-zum-100-geburtstag-am-20-juni-2004.700.de.html?dram:article_id=81866 (дата звернення: 25.01.2020).
7. Rosenkranz Moses. Bukowina. Gedichte 1920-1997 / Moses Rosenkranz. Zsgest. vom Verf. unter Mitw. von Doris Rosenkranz und George Guţu. Mit einem Interview von Stefan Sienerth und einem Essay von Hans Bergel. – Orig. – Ausg. – Aachen: Rimbaud, (Texte aus der Bukowina; Bd. 6).
8. Rosenkranz, Moses. Collection 1930-1999. URL: <https://archive.org/details/mosesrosenkranz> (дата звернення: 12.01.2020).
9. Rychlo, Petro. «Sprache, du heilige» : Sprachreflexionen in der deutschen Dichtung der Bukowina // Питання літературознавства. – Вип. 96. – Чернівці, 2017. – С. 25-39.

РОМАНСЬКІ, GERMANСЬКІ ТА ІНШІ МОВИ

Бернецька Г.Б.

асистент,

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

РІЗНОВИДИ ФРАНЦУЗЬКОГО ДІАЛЕКТУ ЯК НАСЛІДОК РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗМЕЖУВАННЯ

У процесі розвитку народи завжди обмінювались своїми матеріальними надбаннями, культурними та духовними цінностями, а також інтелектуальним досвідом. Отож, лексика будь-якої із сучасних мов формувалася впродовж тривалого часу, тому словникові одиниці різних історичних періодів та мовних джерел, давні й новоутворені, власні й узяті з інших мов, безперечно, відбилися на якості лексичного складу.

Сьогодні діалекти у французькій мові прийнято вважати зниклими. Г.В. Степанов зазначає, що французька мова, порівнюючи з іншими романськими мовами знаходиться у майже бездіалектному стані. Вивчення регіональних варіантів французької мови, навпаки, набуває великого значення [2, с. 127].

Вивчаючи регіональні варіанти французької мови на одній лише території Франції, можна зауважити, наскільки численними є їх форми. Як відомо, французька мова входить до складу групи романських мов, проте вона включає в себе певні периферичні зони, що не мають жодного відношення до романської культури й латини. Ідеться про ельзаський і фламандський діалекти, які походять від франкського діалекту, котрий за своєю природою належить до германських мов. Не романською, а кельтською за своєю суттю є також бретонська мова, походження мови басків наразі залишається відкритим і актуальним питанням сучасної романістики.

У сучасній лінгвістиці традиційно виділяють три великі групи діалектів французької мови:

- la langue d’oï (північна й центральна частина території);
- la langue d’oc (південна частина, включаючи середземноморське узбережжя);
- le franco-provençal (частина південно-східної території) [3, с. 20].

Такий поділ на діалекти пояснюється насамперед історичними причинами (самостійним розвитком територій за феодальним принципом). На території самої Франції діалекти історично поділяються на такі групи: північні (нормандський, пікардський, валлонський); західні (анжуйський, менський, галло (діалект франкомовної Бретані)); південно-західні (пуатевинський, сентонзький, ангулемський); центральні (туренський, орлеанський, іберійський); південно-східні (бургундський, бургоне, діалект франш-конте); східні (лотарінгський, шампанський).

Говорячи про словниковий запас, варто зазначити про наявність лексичних одиниць, характерних для певного регіону. Лексичний фонд французьких діалектизмів надзвичайно багатий. Наприклад, у Беарні (історична область на півдні Франції) замість слова mourir (померти) уживають слово dénaître. Досить часто на лексичному рівні відбувається зміна значення слова. Так, у Ліоні можна почути замість слова stêpe (млинець) відповідник matefaim (оладка, галета), у Нормандії кажуть carte (карта), а не cartable (портфель, тека). У Бретані дієслово agirer набуває значення «ставати», тоді як у загальнофранцузькому варіанті воно перекладається як «прибувати», «приходити». Замість того, щоб сказати: «Il a grandi ces derniers temps», бретонці нададуть перевагу такій репліці: «Celui-ci est arrivé grand maintenant», що перекладається як «Останнім часом він виріс». Напевно, це відбувається під впливом бретонського дієслова erguet, яке має значення французького дієслова devenir (ставати).

Слово bécknoffe (рагу з яловичини, свинини чи баранини з картоплею й цибулею) має узувальне значення в Ельзасі й майже не використовується за межами області. Одне й те саме слово може сприйматися по-різному жителями різних регіонів; наприклад, в Ельзасі слово flammekueche – це пиріг із начинкою зі сметани, сиру, посіченої цибулі та спецій, а його адаптований варіант у французькій мові tarte flambée жителі Лотарингії сприймають як запіканку з дрібно порізними шматочками сала.

Напевно найбільш незвичайним діалектом французької мови є кейдженський французький, або кейджн (Cajuns, хоча французький варіант – les Cadiens). Незвичайність полягає в тому, що ця діалектна група представлена на території США, штат Луїзіана [1, с. 38].

Чисельність кейджн налічує близько 200 тис людей, небагато – прямі нащадки перших переселенців, решта – діти змішаних шлюбів кейджн з іншими національностями. Існує багато прізвищ з французьким закінченням / o / : «Marceaux», «Robicheaux».

Молоде покоління широко використовує суміш мов, наприклад в англійському реченні спокійно може проскочити французьке слово «cher» /ʃæ / «дорогий / дорога», тощо. Загально кейджн використовують три мови: французька паризька, французький кейджн, кейджн в англійському варіанті.

Французька Швейцарія розташовується на заході Швейцарії, і вміщає в собі близько 20% населення всієї країни. Французька Швейцарія має також іншу назву – Романдія, але ні юридично, ні формально ця назва не має сили. Просто це є територія, на якій проживають швейцарці, які говорять французькою мовою. Якби французькій мові на швейцарській землі дали «хід», то зараз ми б могли більше визначити лексичні особливості даної мови. В основному, французька Швейцарії і французька Парижа не мають відмінностей, крім:

– числівники: «90» – париж. фр. «quatre-vingt-dix», шв. фр. «nonante»;

– використовується багато старих говорів з патуа та німецької мови, яка проходить по межі територій, де розвинена німецька мова Швейцарії: «witz» замість «blague», «speck» замість «lard» [4, с. 33].

Отже, історія виникнення, формування і розвитку діалектів у мовах світу є неоднаковою, як неоднаковими є й теоретичні засади їх дослідження у вітчизняному та зарубіжному мовознавстві. Територіальна варіативність французької мови проявляється на всіх рівнях мовної системи: на фонологічному, лексичному й синтаксичному рівнях. Французька мова, яка входить до десятка найпоширеніших мов у світі, змінювалася, змінюється і завжди буде змінюватись. Основним завданням залишається збереження регіональних варіантів як французької культурної спадщини та

встановлення єдиного варіанту нормованої французької мови в усіх франкомовних країнах.

Список використаних джерел:

1. Бородин М. А. Диалекты или региональные языки? (К проблеме языковой ситуации в современной Франции) / М. А. Бородин // Вопр. языкознания. – 1982. – № 5. – С. 38.
2. Гак В. Г. Теория и практика перевода. Французский язык / В. Г. Гак, Б. Б. Григорьев. – М.: Интердиалект+, 2003. – С. 127.
3. Сидоров А. А. Региональная лексика французского языка: происхождение, статус, функционирование и перспектива существования в региолектах и общенациональной языковой системе: автореф. дис.... канд. филол. наук: спец. 10.02.05. Романские языки / А. А. Сидоров. – Воронеж, 2008. – С. 20.
4. Смирнова Л. Д. До проблеми запозичених та іншомовних слів / Л. Д. Смирнова [Електронний ресурс] // Наукові праці. Філологія. Мовознавство. – Т. 119. – Вип. 106. – 2009. – С. 33.

Кечеджі О.В.

старший викладач,

ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет»

МОВНА СИСТЕМА ТА ЛЕКСИЧНІ ІННОВАЦІЇ

Протягом багатьох століть лексичні одиниці іншомовного походження є головним джерелом збагачення вокабуляру будь-якої мови. У зв'язку з певними історичними чинниками лексичний склад англійської мови постійно знаходився під впливом іншим світових мов, зокрема – латинської, французької, італійської та інших. Кількісна перевага іншомовної лексики у словниковому складі англійської мови дозволило цілий низькі лінгвістів стверджувати, що надходження запозичених лексичних одиниць є провідним шляхом збагачення та розвитку її вокабуляру.

Сучасний стан англійської мови, як ніколи, маркується бурхливими процесами лексичних інновацій та словотворення за участю етимологічно гетерогенних лексем. Цьому дуже сприяє низка

мовних та позамовних чинників: численні світові події, економічні відношення між країнами, розвиток науки та технологій тощо [7, с. 105]. Зазначені процеси знаходять своє відбиття у вигляді лексичних одиниць англійської або будь-якої іншої мови. Це свідчить про відкритість мовної системи до будь-яких позамовних чинників.

Перш за все, на світові події швидко реагують засоби масової інформації. Фактичний матеріал свідчить, що саме ЗМІ, останні декілька декад, відбивають сучасний стан лексику англійської мови та дериваційні процеси, які відбуваються у наш час. Бурхливі світові події та нестача часу є головною причиною появи інновацій в лексичному складі, які головним чином з'являються завдяки законам аналогії, економії мовних ресурсів та надходженню до словотвору англійської мови гетерогенних елементів мов-донорів.

Спостерігається підвищений рівень продуктивності одних словотворчих моделей та спад інших. Сучасний стан словотвору англійської мови маркується класичними засобами: афіксальним та словоскладанням [6, с. 165; 8, с. 48; 10, с. 172]. Однак, спостерігається швидкий розвиток утворення інновацій за участю телескопії та завдяки «хибним» морфемам [2, с. 39-40; 5, с. 104; 9, с. 316; 10, с. 190]. Завдяки цьому, у мові з'являються нові дериваційні елементи, які, з часом, можуть стати частовживаними та набути нормативного статусу. Головними постачальниками останніх двох зазначених процесів слугують вже не класичні мови-донори, а сучасні: німецька, іспанська, російська тощо.

Стосовно гетерогенних елементів грецької та латинської мов слід зазначити, що вони продовжують своє активну словотворчу діяльність на сучасному етапі. Латинська мова є домінуючою, оскільки вона була першою мовою (стосовно часу), яка, в лексичному сенсі, «стикнулася» з англійською мовою та впродовж багато років використовувалась як функціональна мова [1, с. 103-104, 109]. Цей факт знаходить своє підтвердження у низки іншомовних лексем: *amphora*, *a priori*, *charisma*, *codex*, *contra*, *credo*, *data*, *de facto*, *exit*, *flora*, *libido*, *magma*.

Однією із головних галузей утворення інновацій, за участю гетерогенних елементів класичних мов, є термінотворення [3; 4; 6]. Це закономірний факт, оскільки історія походження термінів налічує декілька століть. Тому дериваційні елементи грецької та латинської

мов є домінуючими й на етапі сьогоденного термінотворення: *aphasia, asymmetry, asynchronous* тощо.

Сучасний період маркується певними сфери активного функціонування гетерогенних елементів: спільнота європейських країн (ЄС): *Eurobarometer, euroblock, Eurocurrency, Euro-Disney, euro-dissident, Eurodithering, Euro-dollar, Euro-economics*; медицина: *germaphobe, gossypiboma, hospitalist, intensivist, liposculpture, neuroethics, obesogen, obesogenic*; навколишнє середовище: *biotecture, carborexix, eco-anxiety, eco-bling, eco-driving, eco-efficiency, ecolonomics, eco-porn, eco-scam, ecosexual*; наукові відкриття: *antigerm, biomedical, biometric, prebiotics*; військові та терористичні події в світі: *a-geographic, bioterrorist, de-alert, de-conflict, de-proliferate, exfiltration, homicide bombing*; використання ресурсів Інтернет (кіберпростір): *audioblog, biohacker, defriend, digitalia, hacktivist, microblogging, transliteracy*; кулінарія: *beefburger, bearburger, broccoflower* тощо. Всі зафіксовані сфери певним станом відбивають сучасні світові події та модні тенденції сьогодення. Саме тому, ці галузі характеризуються найбільш бурхливими процесами словотвору та появою численних інновацій за участю гетерогенних елементів.

Враховуючи імперичний матеріал, маємо зауважити, що, з одного боку, специфічною та характерною ознакою вокабуляра англійської мови є наявність у його складі великої кількості лексичних одиниць іншомовного походження, а з іншого, вважаємо доречним наголосити, що запозичена лексика є важливим, однак не головним шляхом поповнення англійського вокабуляру. Запозичена лексика – це явище опанування запозичених лексем зі всіма їх компонентами та сам процес «приспособлення» їх до системи мови-реципієнта. Майже всі іншомовні лексеми підпадають під вплив та закони англійської, тобто відбувається процес їх асиміляції щодо законів та норм мови-реципієнта.

Список використаних джерел:

1. Амосова Н.Н. Этимологические основы словарного состава современного английского языка // Москва, 2010. – 224 с.
2. Введенская Л.А. Этимология: учебное пособие // Ростов н/Д, 2008. – 338 с.
3. Грицьків А.В. Міжсистемна взаємодія як чинник термінотворення (на прикладі англійських фінансових термінів) : автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 2004. – 20 с.

4. Д'яков А.С. Основи термінотворення: Семантичні та соціолінгвістичні аспекти. – Київ, 2000. – 218 с.
5. Жлуктенко Ю.А. Английские неологизмы. – Киев, 1983. – 172 с.
6. Зацкий Ю.А. Сучасний англомовний світ і збагачення словникового складу. – Львів, 2007 – 228 с.
7. Зинченко В.Г. Межкультурная коммуникация. От системного подхода к синергетической парадигме: учеб. пособие. – Москва, 2008. – 224 с.
8. Ніколенко А.Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика. – Вінниця, 2007. – 528 с.
9. Откупщиков Ю.В. К истокам слова: Рассказы о происхождении слов. – СПб. : Авалон, 2008. – 352 с.
10. Попко Л.П. Неологизация в языке как трансляция культурно-лингвистической национальной ментальности. Монография. – ГАРККиИ, 2007. – 360 с.

Корнєласва Є.В.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний морський університет*

ПРОСОДІЯ В НАУКОВО-ЛІНГВІСТИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ

Останнім часом поняття 'просодія' отримало широке розповсюдження та водночас різне тлумачення. На думку А.М. Антипової, існують дві чітко виражені протилежні точки зору із цього приводу [1]. Одна з них розмежує поняття просодії і інтонації. Друга точка зору на просодію багато в чому з'єднується з розумінням інтонації як багатокомпонентної єдності. Іншими словами, компоненти інтонації розглядаються як «складний комплекс просодичних елементів» і фактично ототожнюються з просодією, що розуміється як система вимови наголошених і ненаголошених, довгих і коротких складів в мові [3, с. 181-182].

На думку В.М. Солнцева, «інтонація належить до мовних засобів і визначається зазвичай як просодичний засіб» [13, с. 152].

О.О. Реформатский у своєму підручнику «Вступ до мовознавство» також відносить інтонацію до просодичних елементів мови, визначаючи її як складне явище [10, с. 191].

Л.В. Гиринська розуміє інтонацію як частину просодії, що сприяє, на її думку, виявленню ознак інтонації за допомогою просодичного аналізу одиниць мови [7, с. 279].

М.О. Соколова, К.П. Гінтовт, І.С. Тихонова і Р.М. Тихонова виділяють три просодичні компоненти інтонації – висота тону, гучність і темп. Що стосується тембру, то, на їх думку, немає достатніх підстав розглядати його в одному ряду з цими компонентами. До того ж, тембр ще недостатньо досліджений ученими з точки зору його матеріальної форми і лінгвістичної функції. Як відмічають автори, термін 'просодія' включає ці три просодичні компоненти і замінює термін 'інтонація'. Серед просодичних властивостей вони виділяють наступні: гучність, швидкість висловлювання і ритм [12, с. 136].

В результаті отожднення понять просодії і інтонації, визнавалися тотожними і мовні одиниці – просодеми та інтонами. О.І. Смирницький першим ввів свого часу поняття інтонаційної одиниці як особливого роду одиницю мови [11, с. 17-18].

Кантер визначає інтомеу як структурно організовану просодичну одиницю, існуючу в цьому мовному колективі як відпрацьовану практикою мовного спілкування модель звучання, яка реалізується як сукупність типових матеріальних втілень [8, с. 73].

Учені відмічають тісний діалектичний взаємозв'язок між просодією і інтонацією. Так, в найзагальнішому вигляді мовленєву інтонацію визначають як «сукупність системно-обумовлених просодичних характеристик мовлення, до яких відносяться частота основного тону, інтенсивність і тривалість, що відповідає мелодійному, силовому (гучність) і темпоральному компонентам» [8, с. 17].

Недостатньо чітке розмежування понять просодії і інтонації було викликане переважно об'єктивними причинами і в першу чергу – неопрацьованістю основ методології, що не дозволяло описати просодичний рівень мови як системний рівень. Між тим вчені «давно помітили існування внутрішньої системи над об'єктивною системою звуків» [9, с. 28-29].

Згідно Н.С. Трубецькому до просодичних ознак відносяться варіації тону і наголос. Нерідко вони розглядаються разом з темпом і ритмом. Але поза сумнівом, найважливішою складовою частиною інтонації є підвищення і пониження тону. В порівнянні з фонемами і їх диференціальними ознаками, інтонаційні одиниці утворюють «верхній поверх» фонології: це – суперсегментні засоби. О.О. Реформатский також відмічав, що інтонація – це «суперсегментне фонологічне явище, яке накладається на висловлювання в цілому (будь то речення або його частина)» [10, с. 180].

Як зазначає А.М. Антипова, термін 'просодія' використовується як загальна назва для надсегментних властивостей мови, що включають висоту тону, тривалість і гучність [2, с. 6].

З точки зору В.О. Васильєва фонологічні одиниці як би накладаються на сегментні фонему в межах складу і називаються супрасегментними фонемами або просодемами [5, с. 15]. В.О. Виноградов розрізняє сегментний (фонемний) і суперсегментний (просодичний) рівні; при цьому просодичний рівень має свої одиниці – просодеми, тонеми та ін. [6, с. 531].

Як відмічає М.Я. Блох одиниці діляться на сегментні і супрасегментні. Сегментні одиниці складаються з фонем, які утворюють фонетичні ланцюжки різного рівня – склади, морфеми, слова і т. д. Що стосується супрасегментних одиниць, то вони не існують самі по собі, а реалізуються разом з сегментними одиницями, виражаючи різні модифікаційні значення або функції, які і відображаються на ланцюжках сегментних одиниць. До супрасегментних одиниць відносяться різновиди інтонації, наголос і паузи [4, с. 15].

Як визначають Ешби і Мэйдмент, існують особливості мовлення, які охоплюють ряд звуків, декілька складів, або навіть цілі висловлювання. Такі явища називаються просодичними. Вони включають лексичні і ритмічні наголоси, лексичний тон та інтонацію. В першу чергу це відноситься до частоти основного тону та висоти тону і зокрема – до зміни висоти тону на рівні висловлювання. Що стосується інтонації, то вона використовується для того, щоб передати намір оратора відносно того, як він хоче, щоб зрозуміли його висловлювання [14, с. 154].

На думку дослідника Ентоні Фокса, серед фахівців з фонології відсутня єдність відносно розуміння природи і структури самих просодичних явищ. В результаті представляється скрутним отримати загальне уявлення про цю область знання в цілому. Представники американської структурної лінгвістики розглядали просодичні явища як особливий різновид фонем – супрасегментних фонем, які, як вони вважали, розташовуються на сегментних фонемах. Що стосується представників Празької школи лінгвістичного структуралізму, то вони дотримувалися гнучкішої концепції відносно структури мови. Це дозволило їм розглядати просодичні особливості окремо від сегментних одиниць. Але і вони не запропонували ніякої послідовної структури для опису просодичних властивостей. Прибічники класичної генеративної фонології не критично сприйняли блумфілдівську концепцію супрасегментних властивостей як атрибутів сегментних одиниць. І хоча вони приділяли значну увагу формалізації процесів розподілу наголосу, їм не вдалося збагатити наше уявлення про природу і справжню роль просодичних одиниць [15, с. 10].

На підставі вищезазначеного можна зробити наступні висновки:

1. До теперішнього часу серед фахівців з фонології відсутня єдність поглядів відносно розуміння природи і структури просодичних явищ як супрасегментних одиниць, що накладаються на сегментні фонемі.
2. Відсутність чіткого розмежування понять просодії і інтонації була викликана до недавнього часу об'єктивними причинами і в першу чергу – неопрацьованістю основ методології, що не дозволяло описати просодичний рівень мови як системний рівень.
3. Істотний вклад в розробку методології просодичного рівня мови внесли представник американського структуралізму Леонард Блумфілд, мовознавці Празької лінгвістичної школи Микола Трубецький, Роман Якобсон, вітчизняні учені О.С. Кубрякова, Т.М. Ніколаєва, А.М. Антипова, зарубіжні дослідники Фрай, Кристал, Фокс та інші.
4. Важливе значення надає дослідження Н.А. Коваленко, і зокрема – виявлення нею найменшої одиниці просодичного рівня – мінімальної просодеми.
5. Методологічне обґрунтування просодичного рівня мови на рівні фразової просодії слова відкриває нові перспективи для системного дослідження англійської мови на просодичному рівні.

Список використаних джерел:

1. Антипова А. М. Ритмическая система английской речи. М. : Высш. шк., 1984. 120 с.
2. Антипова А. М. Система английской речевой интонации. М. : Высш. шк., 1979. 132 с.
3. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. 2-е изд., стер. М : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. 571 с.
4. Блох М. Я. Теоретическая грамматика английского языка. М. : Высш. шк., 2004. 381 с.
5. Васильев В. А. Обучение английскому произношению в средней школе. М. : Просвещение, 1979. 144 с.
6. Виноградов В. А. Фонология // Большая советская энциклопедия. Изд. 3-е. М. : Совет. энцикл., 1977. Т. 27. С. 531.
7. Гиринская Л. В. Фразовая просодия в аспекте структурной организации речевого сегмента // SlavicaTergestina9 Studia slavicaII Edited by MargheritaDe Michel, Patrizia Deotto, MilaNortman, IvanVerč. Trieste : Università degli Studi di Trieste, 2001. P. 279.
8. Кантер Л. А. Системный анализ речевой интонации. М. : Высш. шк., 1988. 128 с.
9. Коваленко Н. А. О системном исследовании просодического уровня языка // Проблемы взаимодействия разноязычных культур и методика преподавания иностранных языков. Красноярск : КГПУ, 1996. С. 28–29.
10. Реформатский А. А. Введение в языковедение. М. : Аспект Пресс, 2003. 536 с.
11. Смирницкий А. И. Синтаксис английского языка. М., 1957. 284 с.
12. Соколова М. А. Теоретическая фонетика английского языка. М. : ВЛАДОС, 2004. 286 с.
13. Солнцев, В. М. Язык как системно-структурное образование. М. : Наука, 1977. 342 с.
14. Ashby M. *Introducing Phonetic Science*. Cambridge : Cambridge Univ. Press, 2007. 223 p.
15. Fox Anthony. *Prosodic Features and Prosodic Structure : The Phonology of Suprasegmentals*. Oxford : Oxford University Press, 2002. 401 p.

Riazanov I.H.

Student,

Institute of Philology,

Borys Grinchenko Kyiv University

COLOR SYMBOLISM IN KENRICK LAMAR'S

GOOD KID, M.A.A.D. CITY

Symbol is a sign, shape, or object that is used to represent something else [2]. Symbols are not always obvious and may be implemented via various stylistic means and devices – metaphors, parallelisms, similes etc., understanding of which may be a challenge for those unfamiliar with the means and devices, or those who carry a cultural background different from the one that is necessary to clearly perceive a symbol in its specific context. Despite a relative complexity of symbols, people still manage to successfully decode them in everyday life as many symbols have become markers that make routine safer and more convenient (such as traffic signs or laundry symbols).

Color is often used as a symbol – a certain mean of expressing an emotion or mood, which may be quite understandable for most people even across different cultures [6]. Color symbolism is most commonly seen in visual arts and fashion. However, it is not only a mean of expression visually, but verbally as well: different colors are used in idioms (*white lie, black sheep, green with envy* etc.), or in prose and poetry for a stylistic effect. Depending on the context color implications may give an additional meaning to a saying amplifying and/or fully transforming the effect of an utterance.

With the rap genre's rise in popularity, a great significance of its content has become clearer as the genre holds the fourth place in the IFPI's list of the most popular genres of 2019 being most popular within younger age groups [3]. Kendrick Lamar is a prominent figure within rap genre, whose debut album *good kid, m.A.A.d city* was released in 2012. Color symbolism may be considered one of the key elements of Lamar's lyrical expression, and some of the examples from the *good kid, m.A.A.d city* clearly demonstrate it.

In the second track on the album *Bitch Don't Kill My Vibe* Kendrick raps «*How can I paint this picture / When the color blind is hangin' with you?*» [4, p. 2]. This example does not provide an exact color as a symbol, but generally highlights the importance of color. Being color-blind means being unable to distinguish certain colors, or any colors at all (which is seeing in black and white); to paint a picture – explain the situation, describe one's thoughts or emotions. Here Lamar implies that it is impossible to explain oneself without experiencing an emotion as such explanation would be weak and bleak, that's why color (an emotion) is of great importance, and being color-blind (unable to feel an emotion) makes it too complicated to communicate an emotion to others [1].

In the song *The Art of Peer Pressure* we may notice a similar usage of color as a general notion, but even though the colors are not specified, it is clear which particular ones Lamar had on his mind: «*Before we sparked a conversation / We seen three niggas in colors we didn't like / Then started interrogatin'*» [4, p. 4]. Here «*colors we didn't like*» are either red or blue as the events of storyline in *good kid, m.A.A.d city* take place in Compton, California – the native city of Kendrick Lamar, where two big gangs are most active – Bloods and Crips [5]. The two gangs are rivals, and their members among other things dress according to a specific code wearing red (Bloods) or blue (Crips) clothes [5]. Seeing *colors they didn't like* means seeing people from a rival gang (distinguished by a color of their clothes) which may grow into a conflict.

This exact symbolism is also may be seen in the track *m.A.A.d city*: «*When you hop on that trolley, make sure your color's correct / Make sure you're corporate or they'll be callin' your mother collect*» [4, p. 8]. So here *color's correct* means to be aware of which color one should wear, and *to be corporate* works as an analogy to corporate culture of big companies which often have a specific detail to their employees' uniforms: branded t-shirts, hats of a certain color, scarves etc.; so because of the fact that gang members wear the same color, it may be said this is their *corporate* style. *They'll be callin' your mother collect* – this phrase implies that if one doesn't follow the rule of wearing colors, it may result in their death, and in such case their mother would receive a call from the police.

A rivalry between Bloods and Crips gangs and the opposition between colors of red and blue are of great significance within Kendrick Lamar's works as these two colors or references to them occur numerous times throughout author's discography and *good kid, m.A.A.d city* album in particular. These colors are mentioned in the song *good kid*: «*But what am I 'posed to do when the topic is red or blue*» [4, p. 7], where once again these two colors represent the two gangs. The line also implies a struggle of a young person to stay out of the gang affiliation, and the hardships of being under pressure to pick a side of a conflict: red or blue.

While representing gangs red and blue colors also symbolize the colors of police car flashers, which are also of red and blue colors, and altogether with the topic of gang environment Kendrick adds here the topic of police brutality and racism. In the second verse of the song *good kid* we can hear: «*But what am I 'posed to do when the blinkin' of red and blue / Flash from the top of your roof and your dog has to say woof / And you ask: «Lift up your shirt,» because you wonder if a tattoo / Of affiliation can make it a pleasure to put me through / Gang files, but that don't matter because the matter is racial profile*» [4, p. 7], so here *blinkin' of red and blue* denotes a police car, while *a tattoo of affiliation* and *racial profile* represent police's biased opinion towards young black males.

In *Dying of Thirst* Lamar raps: «*The same song, a black flower / I'll show you how to / Dye your thirst, dye your thirst, dye your thirst*» [4, p. 10]. In these lines we may see a wordplay based on the homophones *die*, which is repeated throughout the song as well as used in the title, and *dye* which references the phrase *black flower*. As we know black flowers don't exist in nature as this color doesn't attract pollinating insects [7], so one of several ways to get a black flower is to dye it black. Of course, *black flower* may also symbolize a person of African descent, and in such case *dyeing their thirst* is a metaphor, where *thirst* may be a figurative thirst for freedom and/or social justice, which means coping with a struggle on one's own – if something wasn't given to one, they have to go and get it themselves.

In conclusion, looking at these examples we may clearly see that Kendrick Lamar purposefully uses color symbolism in order to create images in his lyrics. These implications also create an additional meaning of an utterance and help to amplify its effect. Lamar uses red and blue colors numerous times throughout the *good kid, m.A.A.d city* album. Commonly

these color implications carry a deep meaning and reference the criminal sphere of life in the US, and the city of Compton, California, in particular; also these implications are a part of a greater conceptual metaphor, which lies in the general idea of Lamar's *good kid, m.A.A.d city*.

References:

1. Cambridge English Dictionary: colour-blind [Electronic resource]. – Access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/colour-blind>
2. Cambridge English Dictionary: symbol [Electronic resource]. – Access mode: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/symbol>
3. IFPI Music-Listening-2019.pdf [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.ifpi.org/downloads/Music-Listening-2019.pdf>
4. Kendrick Lamar – good kid, m.A.A.d city. [Electronic resource]. – Access mode: <https://genius.com/albums/Kendrick-lamar/Good-kid-m-a-a-d-city>
5. Los Angeles Crips and Bloods: Past and Present. [Electronic resource]. – Access mode: https://web.stanford.edu/class/e297c/poverty_prejudice/gangcolor/lacrips.htm
6. Smith, N.S., Whitfield, T.W.A., Wiltshire, T.J. (April 1990). *Color Research & Application*. 15(2): 111–116.
7. The Guardian: How do you make a truly black flower? [Electronic resource]. – Access mode: <https://www.theguardian.com/science/2005/may/26/thisweekssciencequestions3>

Федоришина К.П.

викладач іноземної мови,

Запорізький коледж радіоелектроніки

Національного університету «Запорізька політехніка»

ТЕХНОЛОГІЯ «СКРАЙБІНГ» ЯК ІННОВАЦІЯ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНОЗЕМНІЙ МОВИ

Сучасні студенти, народжені в еру новітніх технологій, дивляться на світ зовсім іншими очима. Їхнє сприйняття світу – не послідовне, і не текстове. Вони бачать картинку в цілому і сприймають інформацію за принципом відеокліпу. Тому сучасна освіта все більш тяжіє до використання візуалізації інформації. Інтерес викладача все більш прикутий до візуального мислення, пояснюється зростанням

інформації, для засвоєння якої все більш необхідні нові сучасні методи та засоби. Тому скрайбінг, як один із видів хмарних технологій стає все більш привабливим методом.

Скрайбінг (від англ. scribe – «розмічати») – нова техніка презентації, винайдена британським художником Ендрю Парком для британської організації наукових знань. Доповідь спікера супроводжується ілюстраціями «на льоту» малюнків фломастером на білій дошці. Таким чином, слухачічують і бачать одночасно приблизно одне й те ж саме, що полегшує сприйняття інформації [1, с. 112].

Одним із перших, хто здогадався використовувати скрайбінг як продуктивний та інтерактивний засіб для концептуалізації інформації, якою користуються учні та вчителі в школі, став американський викладач Пол Богуш. Саме він спростував давно завчений освітній девіз «Читай параграф із підручника – відповідай на запитання», довівши ефективність використання скрайб-презентації в навчальному процесі.

Справжнім проривом в освітньому вебпросторі став скрайб Кена Робінсона, автора книг, спікера та міжнародного радника з питань розвитку творчого мислення, систем освіти та інновацій у державних та суспільних організаціях, про зміни освітньої парадигми.

Безперечно, іноді складно використовувати нову технологію, адже простіше йти протореним шляхом. Проте скрайбінг має багато переваг, що допоможе урізноманітнити заняття, зацікавить студентську аудиторію, полегшить сприйняття нового матеріалу.

Наразі існує два види скрайбінгу: скрайбінг-презентація та відеоскрайбінг. Перший – найпоширеніший і досить відомий, використовується під час доповіді мовця. Він супроводжує мовлення доповідача за допомогою різних схем, малюнків, графіків.

Відеоскрайбінг – динамічний вид скрайбінгу, в основі якого ілюстрації, схеми, які використовуються у відеоряді. Таким чином, скрайбінг може бути представлений у вигляді статичних схем, графіків, скрайб-малюнків, скрайб-розповідей (комікси), простих надписів, виготовлених в особливому стилі.

Під час створення скрайб-презентації викладачу необхідно перш за все визначити тему та етап заняття, на якому слід її презентувати. Найефективнішим є використання скрайбінгу під час вивчення нової

теми. Так студенти зацікавляться різноманітними графічними образами, що пов'язані безпосередньо з новим навчальним матеріалом, запам'ятають основні поняття та терміни [2]. Це стане чудовим стартом для набуття нових знань, умінь та навичок. Використовувати скрайбінг можна і як домашнє завдання. Для цього необхідно забезпечити доступ студентів до презентації (на сайті ВНЗ / викладача, каналі YouTube, через мережу Інтернет та ін.). Викладач може скласти список запитань зі скрайб-презентації, які на наступному занятті обговорюють разом із студентською аудиторією. Таким чином, кожен студент може переглянути скрайб самостійно, якщо незрозуміло з першого разу. Під час перегляду скрайб-презентації (відео) студенти обговорюють отриману інформацію (факти), з'ясовуючи, які образи зрозумілі (незрозумілі). Можна організувати роботу в мікрогрупах для обговорення скрайбу (Яка головна думка?). Так викладач розвиває креативне мислення, асоціативну пам'ять, творчі здібності студентів. Домашнім завданням також може бути створення власної скрайб-презентації (створити історію з вивченої теми та ін.). Особливо це завдання зацікавить студентів технічних спеціальностей, які вільно орієнтуюся в різноманітних програмах щодо створення скрайбів.

Науковці та практика виділяють чотири основні кроки для створення скрайбу [3; 4]:

1. Скласти план роботи. Записати все, що хочете освітити.

2. Проаналізувати все, що вважаєте за доцільне сказати і які візуальні образи використати для презентації ваших ідей. Презентація повинна бути зрозуміла не тільки вам, а й оточуючим.

3. Почати процес візуалізації. Не боятись використовувати як прості малюнки, так, й складніші, а також аудіо та відеоряд.

4. Таймінг – важлива умова, адже виступи обмежені за часом.

Переваги скрайбінгу:

1. Ефективність – за короткий проміжок часу можна доступно і якісно пояснити матеріал, донести ідею.

2. Універсальність візуалізації. Мова малюнка є зрозумілою; скрайбінг виступає універсальною мовою спілкування.

3. Мінімум сучасних витрат – для створення скрайбу необхідні дошка (або аркуш паперу) і кольорові маркери. Щоб зробити відео,

озвучити, змонтувати і викласти продукт в Інтернет, необхідні: комп'ютер, монітор, колонки, мікрофон, екран, камера (можуть використовуватися інші гаджети).

4. Якість засвоєння інформації та запам'ятовування ключових моментів презентації. Взаємозв'язок вербальної і візуальної інформації допомагає відновлювати в пам'яті прослухані лекції, доповіді, оскільки, як правило, складна інформація перетворюється скрайбером в символи і предмети, які зустрічаємо в повсякденному житті.

5. Можливість безперервного спілкування зі слухачами упродовж усього виступу.

6. Можливість використовувати скрайб (загальну картинку, яка виходить до кінця заходу) в подальшій роботі в якості огляду усієї отриманої інформації.

7. Ефект паралельного проходження – звуковий ряд ілюструється образами практично одночасно, що сприяє якісному засвоєнню матеріалу [4].

Пройшовши всі ці етапи, ми переходимо безпосередньо до створення скрайбпрезентації. Наразі існує достатньо інтернет-сайтів, за допомогою яких можна створити такі скрайбінги. Отже, для створення скрайбінгу можна користуватися такими сервісами:

GoAnimate – www.goanimate.com дозволяє перетворити презентацію на мультиплікаційний фільм. Кожен елемент має стандартні налаштування (колір, розмір) та індивідуальні (настрій персонажа, декомпозиція фону).

PowToon – www.powtoon.com вся анімація створюється від слайда до слайда. Робоча область має кнопки управління, часову шкалу, вікно попереднього перегляду, список слайдів і перемикач вибору елементів.

Moovly – www.moovly.com один із найпростіших інструментів для виготовлення анімованих презентацій, багато елементів промальовується за допомогою ручки. Цей сервер дає можливість безкоштовно створювати необмежену кількість презентацій тривалістю близько 10 хв.

SparcoIVideoScribe – www.sparkol.com – дозволяє створювати відеоролики з ефектом промальовування сюжету від руки. Все настільки просто, що з ним може розібратися людина будь-якого

віку. У пробній версії програми передбачено 3 готові шаблони, які допоможуть створити свою першу анімовану презентацію.

Специфіка предмета «англійська мова» полягає в тому, що провідним компонентом змісту навчання є навчання різним видам мовленнєвої діяльності – говорінню, аудіюванню, читанню, письму. Очевидно, що при цьому задіюються такі органи чуття, як слух і зір. Саме вплив на ці органи чуття, а також уяву лежить в основі відеоскрайбінгу (мальованого відео, як його ще називають) – інноваційної технології, яка дозволяє виділити ключові моменти матеріалу, привернути увагу аудиторії і забезпечити її необхідною інформацією. Однією з основних вимог до результатів засвоєння освітньої програми з англійської мови є розширення лексичного запасу. Запамятовування іноземних слів викликає особливу складність. «Непродуктивне» заняття – це заучувати слова зі словника. Доведено, що слова слід вчити, тільки обігруючи їх значення або наочно його демонструючи.

Поряд зі словниковим і звуковим складом матеріальну основу мовлення представляє граматику. Правило, яке розкриває суть будь-якого граматичного явища, дається в підручнику. Але практика показує, що даний спосіб подачі не завжди дозволяє студентам належним чином його засвоїти. Використовуючи можливості відеоскрайбінгу, викладачу вдається більш якісно подати новий матеріал у вигляді наочної ілюстрації і застосування граматичного явища.

За час використання відеоскрайбінгу можна зробити висновок, що дану методику доцільно застосовувати на будь-якому занятті з будь-якої теми. Підійде він для пояснення нового матеріалу і перевірки засвоєного, може використовуватись і як засіб узагальнення вивченого.

Список використаних джерел:

1. Прокопенко І.Ф., Євдокимов В.І. Сучасні педагогічні технології в підготовці вчителів : навч. посіб. Харків : Колегіум, 2008. 344 с.
2. Scribing. How to draw the presentation. URL: <https://sites.google.com/site/mkskrajbing/>
3. Типи та техніки скрайбінгу. URL: <https://sites.google.com/site/mkskrajbing/vidy-i-tehniki-skrajbinga>
4. Что такое скрайбинг? URL: <http://artalto.com/scribing/>

Щербак Г.В.

аспірант,

Запорізький національний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ ОЦІНКА У МЕЖАХ ДИСКУРСИВНИХ КОНЦЕПТОСИСТЕМ (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ)

У межах аналізу системної організації концептів вітчизняний лінгвіст А.М. Приходько вказує на таку її ієрархію: *концептосфера* – *концептополе* – *дискурсивні концептосистеми* – *концепт* [5].

Концептосфера – «впорядкована сукупність концептів, що функціонують у вигляді узагальнених уявлень, ментальних образів, схем, понять, фреймів, сценаріїв, гештальтів, що узагальнюють різноманітні ознаки зовнішнього світу» [5, с. 169]. Концептосфера є культурнозумовленою мовною інформаційною системою. **Концептополе** – система однорідних об'єктів, з якої складається концептосфера [5, с. 176]. **Дискурсивні концептосистеми** – міжпольові системи, які утворюються в результаті окремої когнітивно-комунікативної діяльності [5, с. 195]. Вони є наповненими концептами різного характеру: залежно від типу дискурсу ми можемо з високою часткою ймовірності припускати наявність того чи іншого концепту або ж його відсутність. **Концепт** – елементарна частинка концептосистеми; вербалізована одиниця свідомості [5, с. 11].

Досліджуючи концепти в дискурсі, В.І. Карасик виділяє *генеративні* (що лежать в основі дискурсу), *деривативні* (похідні) та *нейтральні* концепти [4, с. 69]. У нашому дослідженні ми будемо використовувати поняття *дискурсоутворювальний* (як такий, що лежить в основі дискурсу) *регулярний* концепт – для позначення концептів, що є типовими для дискурсу, та *оказіональний* – для позначення нетипових, нерегулярних для дискурсу концептів.

У мовознавстві науковці визначають дискурс як систему когнітивних і комунікативних компонентів. Комунікативні компоненти утворюють форму, структуру та стратегії дискурсу, а когнітивні компоненти відповідають за зміст [3, с. 122]. Сукупність

усіх ментальних одиниць у всьому різноманітті їхніх когнітивно-семантичних властивостей та лінгвокультурних рис, що актуалізуються в дискурсі, утворюють концептуальний простір цього дискурсу, що охоплює його дискурсоутворювальні, регулярні та оказіональні концепти.

Описуючи явище наповнення дискурсу концептами, А.М. Приходько використовує термін *конфігурація* [5, с. 195]. Дослідник вказує, що певна множина концептів виявляється ситуативно впорядкованою за принципом логічної доцільності. Базуючись на цьому, вона входить до системи більш високого порядку – концептосфери (там само).

Як фрактальне ціле є більшим за його частини, так і концепт ОЦІНКА уявляється чимось більшим, ніж його ім'я. Проте особливості буття лексеми *evaluation* дозволяють передбачити та пояснити суть буття самого концепту. Вибір для дослідження концепту ОЦІНКА імені зумовлений декількома чинниками.

По-перше, ім'я концепту входить до асоціативних парадигматичних і синтагматичних зв'язків лексичної системи мови [2, с. 13]. По-друге, оцінне значення не завжди є експлікованим на мовному рівні [1, с. 148], а тому, такий підхід має суб'єктивний характер, оскільки залежить від уявлень самого дослідника про досліджуваний концепт. Відтак, використання імені концепту для аналізу є більш зручним і надійним інструментом.

При дослідженні концепту ОЦІНКА, а саме особливості функціонування імені концепту – лексеми *evaluation* в англомовному дискурсі було виявлено, що разом із досліджуваним концептом періодично використовується множина інших сталих лексем, що співвідносяться з відповідними концептами:

1) health – evaluation – mental / mentally – clinic / clinical / clinically / clinician – hospital – to treat / treatment – medical – psychiatric / psychiatrist – psychological / psychologist – doctor / doctoral – patient: *The group also set up its extensive monitoring and evaluation program, collecting data from every health post, commune health center, and the hospital on every patient seen and cent spent.*

2) evaluation – grade – class – studying – student – professor – children – **education** – college: *A professor in the English department*

testified that in more than 1,000 student evaluations of the class, more than 90 percent were positive.

3) evaluation – science – **research** – technologies – academic – information: *In all, the report suggested increasing annual science spending by Can \$1.3 billion, as well creating bodies to improve the coordination and evaluation of research.*

4) evaluation – position – contract – employee – performance – competency – job – management – career – **professional** *He says he then received his first-ever negative evaluation and his contract as a full-time employee wasn't renewed last year;*

5) evaluation – injuries – **sport** – player – teams: *«One of my strengths is cutting through noise to see reality. Playing professionally wasn't going to be for me, but the evaluation of players, transactions and team-building piqued my interest»;*

6) evaluation – inquiry – investigation – **justice** (judicial system) – law – court – crime: *Court of Federal Claims, alleges that the Air Force Space and Missile Systems Center's evaluation and award decision was «arbitrary and capricious and contrary to law»;*

7) evaluation – government – state – department – committee – organization:

The evaluation sees opportunities for data sharing and collaboration in the state's creation of an Early Childhood Education Department to oversee several existing state programs.

Виявлені ланцюжки складаються з **регулярних** концептів для окремих видів дискурсів і досить часто містять у собі **дискурсоутворювальні** концепти. Так, ланцюжок концептів *evaluation – grade – class – studying – student – professor – children – education* – college співвідноситься з **освітнім** дискурсом. Ланцюжок *evaluation – science – research – technologies – academic – information* характеризує **науковий** дискурс. *Evaluation – scores – best – efficiency – performance – qualification – job – management – career – professional* є одним із типових для **професійного** дискурсу. Ланцюжок *evaluation – testing – health – clinic – diagnosis – therapy – patience* корелює з **медичним** дискурсом. Сукупність концептів *evaluation – injuries – sport – player – teams* входить до **спортивного** дискурсу. Множина

evaluation – inquiry – investigation – justice (juridicial system) – government – court – crime є конфігурацією **юридичного** дискурсу.

Отже, встановлюємо, для яких типів дискурсу використання концепту ОЦІНКА є більш характерним. Розподіл використання лексеми **evaluation** має такий вигляд: медичний – 25,9%, юридичний – 14,9%, спортивний – 11,5%, професійний – 11,4%, інституційний – 7,9%, науковий – 6,1%, освітній – 3,9%, інші – 18,4%.

Наведені ланцюжки є одним зі способів описання самоорганізації буття концептів, причому весь ланцюжок можна розглядати з будь-якої позиції, отже, він має циклічну природу. Функціонування концептів як єдиного цілого також означає, що в кожному з концептів є ознаки всіх інших. Це приклад статички мовного фрактала. Динамікою цього фрактала є його згортання в структуру вищого порядку – дискурсивну концептосистему.

Сам фрактал більший за його частини, отже, комбінація двох і більше концептів, що становить один фрактал – дискурсивну концептосистему, більша за суму цих концептів. Так, висока частотність використання лексеми **evaluation** в окремих типах дискурсу призвела до того, що в цих типах дискурсу вона з плином часу стала використовуватися як термін. Концепт набув додаткового значення (став більшим за себе), будучи частиною концептосистеми.

Необхідним є зауваження, що порядок компонентів ланцюжка завжди пов'язаний із нашою його інтерпретацією і залежить від концептуальних установок науковця. З такої позиції цей порядок не є незалежним від спостерігача. Однак, ця особливість є не свідченням суб'єктивності дослідження, а підтвердженням здатності фракталу трансформуватися і самоорганізовуватися.

Список використаних джерел:

1. Буяр І.Є. Лінгвістична категорія оцінки: оцінювання досягнутого у вітчизняній лінгвістиці // Наукові записки [Національного університету Острозька академія]. Сер.: Філологічна. – 2009. – № 11. – С. 145–149.
2. Воркачев С.Г. Лингвокультурная концептология и ее терминсистема : (продолжение дискуссии) / С.Г. Воркачев // Политическая лингвистика. – 2014. – № 3(49). – С. 12-20.
3. Дейк, ван Т.А. *Язык. Познание. Коммуникация* / Т.А. ван Дейк. – Б.: БГК им. И.А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.

4. Карасик В.И. Этноспецифические концепты / В.И. Карасик // Введение в когнитивную лингвистику; отв. ред. М.В. Пименова. – Кемерово : Кузбассвуиздат, 2005. – С. 61–105.

5. Приходько А.Н. Самоорганизация концептивных систем и межкультурный трансфер концептов / А.Н. Приходько // Синергетика в филологических исследованиях : монография / Т.И. Домброван, С.М. Еникеева, Л.С. Пихтовникова и др.; под общ. ред. проф. Л.С. Пихтовниковой. – Харьков : ХНУ имени В.Н. Каразина, 2015. – С. 135–154.

Yurko N.A.

Senior Lecturer;

Slodynytska Yu.R.

Lecturer,

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Boberskyi

ENGLISH FOR ACADEMIC PURPOSES: THE MAIN CHARACTERISTICS

The importance of learning English cannot be understated. English is the language of international communication, the media and the internet, so learning English is important for socialising and entertainment as well as education and work.

English language teaching and learning have long been the focus of much attention [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7]. One of the fastest-growing areas of English language teaching is English for academic purposes. This trend has become more prominent as the number of foreign students attending universities and other institutions across the English-speaking world has increased over the last decades. Thus, the research aims at examining the main characteristics of English for academic purposes.

Commonly known as academic English, English for academic purposes entails training students, usually in a higher education setting, to use language appropriately for study. It is one of the most common forms of English for specific purposes. A program of English for academic purposes focuses instruction on skills required to perform in an English-

speaking academic context across core subject areas generally encountered in a university setting [8].

Level of English. English language level requirements vary quite a lot, but they are not as high as many people expect. In program of English for academic purposes, as well as in general English language teaching course, students usually have to reach an upper intermediate level or perhaps an advanced level before they start studying.

Exam preparation. Programs may be divided into pre-session courses and courses taken alongside students' other subjects. Sometimes the courses of English for academic purposes may be intended to raise students' general English levels so that they can enter university. This often means helping students get a high score in the IELTS (International English Language Testing System) examination. However, on a scale of general to academic, most practitioners of English for academic purposes would place IELTS much nearer the general end. IELTS is not officially described as an academic examination, and it does not venture far into English for academic purposes field of reading and synthesizing texts, writing referenced essays, and critical thinking.

Critical thinking. It is rather difficult for a teacher of English for academic purposes to avoid teaching this. Critical thinking involves activities like identifying the stance of a writer, connecting items across different texts, and evaluating an idea. A student who struggles to critically engage with activities like these will struggle when they start their degree, and teachers of English for academic purposes need to develop the students' critical thinking skills.

Subject knowledge. The purpose of English for academic purposes is to meet the needs of students studying at university through the medium of English. Their needs revolve around language, the four skills (reading, writing, speaking and listening), and study skills including critical thinking. The focus of English for academic purposes is not on the knowledge, or even specific language of any particular subject, but on core skills and generic language that can cover any discipline.

Subject-specific vocabulary. Most contexts of English for academic purposes are not closely concerned with teaching and learning subject-specific terms and concepts. Teachers of English for academic purposes leave that to the subject-specific experts. The materials of English for

academic purposes include core and academic language, which is generic to any discipline. The task of the practitioners of English for academic purposes is to gradually gain an understanding of the types of texts that students have to read and write in their discipline, how these texts are constructed and what language is used.

Objectivity and subjectivity. Objectivity is associated with facts. Facts, of course, are vital and necessary, but they are not sufficient. It is not the aim of university degrees to merely teach and learn facts. In response to facts, we need such thinking activities as interpretation, speculation, and evaluation. These are all subjective. Subjectivity is based around people, and people's responses vary from person to person. Subjectivity is not inferior to objectivity, it is potentially more interesting and associated with originality, which is highly-valued in academic contexts. The interface of objectivity and subjectivity lie at the heart of academic life.

Formalized learning. English for academic purposes is certainly serious because it is all about gaining and researching new knowledge, making new connections, and communicating these ideas. Communication is at the heart of English for academic purposes, and the classroom of English for academic purposes needs to reflect this. Unlike many general English language teaching contexts, a lot of this communication is done through writing, so writing and reading are very important. Speaking and listening are too, and a lot of spoken and written communication takes place in slightly formalized and conventional set-piece events such as lectures and seminars.

Summing up, there is some debate as to the best way to help students with academic English. On the one hand, students might be taught particular conventions but not expected to understand why they need to adapt their writing; a pragmatic approach. On the other hand, students might be encouraged to challenge writing conventions and only adopt them if they seem justified; a critical approach. Recently attempts have been made to try and reconcile these opposing views. A critical pragmatic approach to English for academic purposes encourages students to develop writing conventions required by universities while also encouraging them to think about the reasons why these conventions exist.

References:

1. Yurko, N. A., Styfanyshyn, I. M., & Protsenko, U. M. (2017). The beneficial life skills of learning a foreign language. *Соціально-економічний розвиток в умовах євроінтеграції*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., (Т. 2., с. 17-19), 30–31 травня 2017 р. Чернівці, Україна: Лабораторія думки.
2. Yurko, N., Styfanyshyn, I., & Protsenko, U. (2019). The general tools for public speaking assurance at foreign language classes. *Новини науки: дослідження, наукові відкриття, високі технології*: зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., (Т. 2., с. 35-37), 31 березня 2019 р. Харків, Україна: ГО «Європейська наукова платформа». doi: <https://doi.org/10.36074/31.03.2019.v2.01>
3. Yurko, N., Styfanyshyn, I., Protsenko, U., & Romanchuk, O. (2019). Foreign language vocabulary: the key means of enhancement. *ΛΟΓΟΣ. Мистецтво наукової думки*, (3), 111-112. doi: <https://doi.org/10.36074/2617-7064.03.001>
4. Yurko, N., Styfanyshyn, I., Protsenko, U., & Romanchuk, O. (2019). Translation at foreign language classes: main pros and cons. *Problems and achievements of modern science*: coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical conf. (V. 3, 75-77), May 6, 2019. Cork, Ireland: NGO «European Scientific Platform». doi: <https://doi.org/10.36074/06.05.2019.v3.01>
5. Yurko, N., Styfanyshyn, I., & Lutsyshyn, S. (2019). Learning English: top ways to succeed. *Problems and achievements of modern science*: coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical conf. (V. 6, 65-68), May 6, 2019. Cork, Ireland: NGO «European Scientific Platform». doi: <https://doi.org/10.36074/06.05.2019.v6.01>
6. Yurko, N., & Styfanyshyn, I. (2019). Teaching a language: occupational well-being. *Scientific Development of New Eastern Europe*: International Scientific Conference Proceedings (Part I, pp. 103-106), April 6th, 2019. Riga, Latvia: Baltija Publishing. doi: [10.30525/978-9934-571-89-3_37](https://doi.org/10.30525/978-9934-571-89-3_37)
7. Trotsun, M., Yurko, N., Styfanyshyn, I., & Protsenko, U. (2019). The main techniques for speaking English with confidence. *День студентської науки*: зб. матеріалів щоріч. студент. наук. конф., (с. 209-211), 2019 р. Львів, Україна. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/22750> (date of reference: 20.03.2020).
8. Academic English. *Wikipedia, the free encyclopedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Academic_English (date of reference: 20.03.2020).

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ, ПОРІВНЯЛЬНЕ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

Лісовська А.О.

кандидат філологічних наук, викладач,

Одеський державний університет внутрішніх справ

МІСЦЕ МОЛИТВИ В ЖАНРОВОМУ ПРОСТОРИ РЕЛІГІЙНОГО ДИСКУРСУ

У лінгвістичній літературі можна виділити кілька підходів до визначення самого поняття «жанр». У даній роботі жанр розуміється як вербальне оформлення типової ситуації взаємодії людей, сукупність текстових творів, які мають подібні композиційні форми, об'єднані єдиною метою і до певної міри однаковою або близькою тематикою, що реалізуються в типовій комунікативній ситуації.

Розмежування жанрів в релігійному дискурсі представляє деяку складність, оскільки виявляється неможливим вибрати єдину для всіх класифікаційну підставу. Складність виділення жанрів релігійного дискурсу визначається наступними факторами: особливим характером комунікації, оскільки здійснюється спілкування людини з Богом або Бога з людиною, при цьому будь-яке висловлювання переростає свої межі і стає подією; складним характером іллокутивного потенціалу, сукупності інтенцій, що виявляють досить складні конфігурації. Різні мовленнєві зразки релігійного дискурсу являють собою комплексні утворення, що поєднують інформативні та фатичні, апелятивні та декларативні моделі.

Для отримання всеосяжної і повної картини релігійних жанрів можна провести їх класифікацію за низкою критеріїв: за ступенем інституціональності, суб'єктно-адресатними відносинами, соціокультурною спрямованістю, подією локалізацією, функціональною структурою жанрового простору, за польовою структурою і т.д.

Зупинимося докладніше на жанрі молитви і її місці в жанровому просторі релігійного дискурсу. Як в богослов'ї, так і в лінгвістиці наведено велику кількість визначень *молитви*, що відрізняються різноманітністю і різними підходами до розуміння сутності цього феномена. Вважаємо, що наступне визначення буде оптимальним і прийнятним для носіїв різних точок зору: молитва – «важлива частина духовного життя віруючої людини», звернення «людини до Бога, святих, ангелів, духів, персоніфікованих природних сил, взагалі Вищого Творіння або його посередників», найважливіший прояв суспільного та приватного релігійного життя в словесній або мисленнєвій формі [1]. Також погодимося з висловлюванням Н. Кравченко, що незалежно від підходу до розуміння молитви, «молитва є: 1) зверненням до Бога (у всіх його іпостасях) і спілкування з Богом» [2].

У сучасній лінгвістиці досі залишається невирішеним питання, до якої форми мовленнєвого спілкування (діалогічного або монологічного) належить молитва. З одного боку, молитва як жанр не передбачає вербально вираженої репліки-реакції, яка, відповідно до традиційного розуміння діалогу, становить діалогічну єдність з реплікою-стимулом. «Діалог як мовна категорія є обмін такими висловлюваннями, які природньо породжуються один одним в процесі розмови. <...> Ця взаємозалежність не смислова, але мовна: інтонаційна (завжди) і – в певних випадках – власне формальна» [6, с. 281]. З іншого боку, для кожної віруючої людини молитва – це розмова з Богом. Говорючий вимовляє молитву, сподіваючись на відповідь, яка виражена невербально. Крім того, читаючи молитву, людина аналізує і свої вчинки, помисли, почуття. Діалогічність молитви відзначають багато дослідників (Балашова 1999; Войтак 2000) і священнослужителі: «молитва є розмова людини з Богом. Хто пам'ятає, знає, любить Бога, той неодмінно буде звертатися до Нього, а це звернення і є молитва» [5, с. 116].

Іншими словами, *формально* молитва являє собою монолог, але разом з тим вона має ознаки діалогічності, оскільки віруючий знаходиться в постійному внутрішньому діалозі з Богом, просячи у Нього поблажливості, прощення, благословення, висловлюючи подяку за Божу ласку. Молитва передбачає спілкування з Богом – спілкування

в деякому роді незвичайне з традиційної точки зору. Відправник (адресант) молитви хоча і адресує її цілком конкретному адресату – Богу, сам виступає в ролі квазіадресата, а вірніше, отримувача якоїсь реакції у відповідь. Релігійна свідомість передбачає уявну відповідь адресата самому собі як би від імені Бога. Промовляючи молитву, людина одночасно «прокручує» в свідомості можливі, з його точки зору, відповіді Всевишнього на його прохання і благання. Молитва, по суті, має два плани – експліцитний (безпосереднє змістовне ядро молитви) і імпліцитний (який дещо відрізняється від імпліцитного значення, що розуміється традиційно). Імпліцитний план являє собою конструйовану в свідомості самого адресанта відповідь на його молитву, якийсь прогноз, який не виражений вербально, але може бути виведений логічно з семантичного плану молитви. Причому формується він в свідомості одночасно з молитвою. Людина «прогнозує», яку відповідь вона сподівається отримати від Бога. Таким чином, молитва являє собою певний айсберг, верхня частина якого (вербальна) лежить на поверхні, нижня ж хоча й прихована від безпосереднього сприйняття, але в семантичному плані є не менше, а може бути, і більш змістовна [4, с. 78].

Інтенція прохання є основною, провідною в кожній молитві. Незважаючи на те, що зміст вербально виражених прохань може бути різним, у всьому різноманітті зразків молитви можна виділити деякі індивідуальні інтенції або напрями. Перш за все, слід чітко розмежувати такі групи мовленнєвих зразків, як прохання «за себе» і прохання «за іншого» - клопотальні. Все релігійне вчення і християнська мораль спрямовані на переконання людини в необхідності забути своє особисте й повністю присвятити себе служінню Богу та людям.

Отже, молитва є один з центральних жанрових зразків релігійного дискурсу. Вона як найкраще відображає суть релігійного дискурсу – об'єднання у вірі (колективна молитва), піднесення благання до Всевишнього з проханням про допомогу і порятунок (як колективна, так і індивідуальна молитва).

Список використаних джерел:

1. Белянин В. П. Психолінгвістическіе аспекты художественного текста / В. П. Белянин. – М.: МГУ, 1988. – 120 с.
2. Кравченко Н. О. Синергійність англословного релігійного дискурсу (теолінгвістичний підхід): монографія / Н. О.Кравченко. – Одеса: КП ОМД, 2017. – 408 с.
3. Лісовська А.О. Усна англословна молитва в сучасному художньому кінодискурсі (інструментально-фонетичне дослідження): дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: 10.02.04 / Лісовська Алла Олегівна. – Одеса, 2019. – 168 с.
4. Прохватилова О. А. Речевая организация звучащей православной проповеди и молитвы: дис. доктора филол.наук: 10.02.01. / Ольга Александровна Прохватилова; Волгоградский государственный университет. – Волгоград, 2000. – 498 с.
5. Филарет Игумен. Конспект по нравственному богословию / Игумен Филарет. – Краснодар: Краснодарское Епархиальное управление, 1990. – 116 с.
6. Шведова Н. Ю. Типология односоставных предложений на основе характера их парадигм / Н. Ю. Шведова // Проблемы современной филологии: Сб. ст. – М., 1965. – С. 282-287.

ЗАГАЛЬНЕ, ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ, ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Ковалькова Т.В.

старший преподаватель,

Белорусский государственный экономический университет

ЯЗЫКОВАЯ РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЗАБОТЫ КАК СРЕДСТВО ФОРМИРОВАНИЯ ИМИДЖА КОМПАНИИ

На современном этапе развития индустрии красоты предприятия производящие косметические средства стремятся завоевать доверие потребителя посредством позиционирования косметической компании в качестве заботливого субъекта. Забота предполагает осуществление действий, связанных с достижением благополучия.

Цель статьи – выявить способы языковой репрезентации заботы как средства формирования имиджа компании.

Проблема заботы достаточно подробно описана в междисциплинарных исследованиях: историко-философский анализ феномена «забота о себе» дается в работе А.Е. Соловьева [1], на материале античных педагогических текстов В.К. Пичугина рассматривает педагогическое содержание феномена «забота о себе» в контексте антропологического дискурса античной педагогики [2], К.А. Грубова и В.А. Кирьянова видят в заботе о клиенте прежде всего эффективную маркетинговую технологию [3]. Тем не менее, феномен заботы остается недостаточно раскрытым в лингвистических исследованиях.

Материалом исследования послужили тексты косметических предприятий Республики Беларусь, размещенные на корпоративных сайтах белорусских компаний, а также тексты СМИ Беларуси, располагающиеся в периодических изданиях и интернет-публикациях современности. Методом сплошной выборки нами были выделены текстовые фрагменты с коммуникативной функцией «создание образа

заботящейся компании». Кроме общенаучных методов исследования, также был использован метод дискурс-анализа.

Для репрезентации заботы предприятия стремятся подчеркнуть их намерение улучшить жизнь общества в целом:

ЗАО «Витэкс»: Мы едины в желаниях служить обществу и делать его чище, светлее, совершеннее и прекраснее;

Парфюмерно-косметическая компания «Сонца»: Мы делаем мир чище и ярче.

Акцентуация благих намерений происходит посредством использования сравнительной степени наречий (*чище, светлее, совершеннее и прекраснее, ярче*).

Социальные приоритеты компании «Витэкс» раскрываются через указание на непрофильную деятельность предприятия, в частности, управление ранее убыточным сельхозпредприятием в деревне Теплень Узденского района, которое под руководством «Витэкса» стало занимать лидирующие позиции в регионе. Использование мелиоративной лексики (*масштабная реконструкция, стабильная работа, Дом культуры, яблоневый сад*) направлено на подчеркивание улучшения инфраструктуры населенного пункта после того, как им стала руководить косметическая компания:

ЗАО «Витэкс»: Проведена масштабной реконструкция фермы, сельское хозяйство вышло на стабильную работу. В поселке построены дома, открыт мини-маркет, стадион, столовая, фитнес-центр, отремонтирован Дом культуры. Обновлен парк сельхозтехники, сооружены хранилища для фруктов, сена, зерна. Заложен яблоневый сад на площади почти 90 га, есть своя пчелопасека.

Подчеркивание намерения обеспечить развитие косметической отрасли в стране и мире формирует образ компании, заботящейся об экономике:

ЗАО «Витэкс»: Мы уверены: высокое качество выпускаемой продукции, добросовестное отношение к работе, забота об интересах потребителя помогут поднять на новый уровень рынок косметической индустрии не только в Беларуси, но и за ее пределами.

Акцентуация трепетного отношения к общечеловеческим ценностям – красоте и здоровью («Белита-Витэкс»: *На протяжении многих лет «Белита-Витэкс» делает женщин красивыми и здоровыми*; ООО «РелуиБел»: *Название компании RELOUIS в переводе с итальянского означает «Король Луи». Речь идет о французском короле Людовике XIV. Именно в его времена красота была возведена в культ. Вся королевская свита была обязана пользоваться пудрой и румянами, а ухоженные дамы стали «фирменным знаком» французского двора того времени. История бренда Relouis началась более 20 лет назад, когда два бизнесмена, один из Италии, другой из Беларуси, вспомнили об этом и создали новую косметическую компанию, так и назвав ее – RELOUIS. Это был решительный ход, позволивший осуществить мечту каждой женщины быть всегда красивой*; Парфюмерно– косметическая компания «Сонца»: *Одно из главных направлений нашего бизнеса – развитие правильной культуры потребления и забота о здоровье нации! Мы разработали и внедрили систему оценки безопасности сырья и компонентов, которые попадают в финальные формулы. Нам удалось сохранить баланс между высоким качеством продуктов и их безопасностью*), индивидуальности («Liv Delano»: *Мы не просто производим косметику. Мы продвигаем идею индивидуальной ценности каждого человека*), личному времени («BIO WORLD»: *Мы ценим Ваше время! Каждый момент не возвратим! Мы хотим, чтобы Ваше время Вы посвятили близким людям, отдыху, интересному занятию. Доверяя нам заботу о Вашей красоте, Вы получаете дополнительные минуты, часы, дни, годы для всего, что для Вас особенно дорого*) создает имидж заботливого предприятия.

Образ заботливого предприятия формируется через указание на положительные эмоции и чувства потребителей, возникающие при использовании продукции косметической компании. Говоря о важности эмоций в жизни человека, компания «BIO WORLD» апеллирует к высказыванию Винсента Ван Гога, известного своим экспрессивным характером:

«BIO WORLD»: Наши продукты созданы вызывать положительные эмоции и чувства – удивлять, радовать, расслаблять, возбуждать, восхищать, удовлетворять.

«Давайте не забывать, что маленькие эмоции – это большие капиталы нашей жизни, и мы подчиняемся им, часто даже не осознавая этого».

Винсент Ван Гог

Компания СООО «БЕЛОР-ДИЗАЙН» призывает каждую женщину ощутить восторг от созерцания собственного отражения в зеркале и почувствовать свою уникальность:

СООО «БЕЛОР-ДИЗАЙН»: Компания «BELOR DESIGN» работает уже более 25 лет, чтобы дарить вам ощущение восторга от собственного отражения в зеркале каждый день. В палитре «BELOR DESIGN» множество оттенков, разработанных с учетом уникальной красоты каждой женщины.

ООО «Белдекоркосметикс» призывает потребителей косметической продукции полюбить себя, чтобы чувствовать себя уверенно:

ООО «Белдекоркосметикс»: Создавая LiLo, мы хотели, чтобы каждая женщина, использующая нашу косметику, чувствовала удовольствие, любовь к себе, уверенность в своей красоте и уникальности.

Таким образом, репрезентация предприятия в качестве заботливого субъекта является элементом имиджевой корпоративной политики. Для обозначения заботы, компании подчеркивают свою деятельность по нескольким направлениям, среди которых социальное (забота об улучшении жизни общества в целом), экономическое (забота о развитии отрасли) и психолого-физиологическое (забота об эмоционально-физиологическом состоянии индивида). Используемые языковые средства (оценочная и мелиоративная лексика) призваны придавать высказываниям экспрессивность и способствовать созданию имиджа заботливого предприятия.

Список использованных источников:

1. Соловьев А.Е. Историко-философский анализ феномена «заботы о себе» : автореф. дис. ... канд. фил. наук : 09.00.03 / А.Е. Соловьев; Ростовский гос. ун-т. – Ростов-на-Дону, 2006. – 32 с.
2. Пичугина В.К. Развитие антропологического дискурса «заботы о себе» в истории античной педагогики : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В.К. Пичугина; Волгоградский гос. соц-пед. ун-т. – Волгоград, 2014. – 44 с.
3. Грубова К.А. Забота о клиенте как эффективная технология маркетинга / К.А. Грубова, В.А. Кирьянова // Успехи в химии и химической технологии. – Москва : РХТУ им. Д.И. Менделеева, 2008. – С. 34-36.

ФОЛЬКЛОРИСТИКА

Белюга Т.В.

*кандидат філологічних наук, викладач,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка*

КАТЕГОРІЯ «ТОПОС» У НАУКОВІЙ ВІЗІ ГУМАНІТАРИСТИКИ

Поняття «топос» використовується ще з часів Аристотеля, який, розумів його доволі розмито та застосовував у «Фізиці», «Топіці» і «Риторичі». З точки зору семантичного навантаження цієї лексеми, то вона найбільш увиразнюється сучасним літературознавством і тягнє до тих сенсів, які Аристотель заклав у своїй «Риторичі»: «спільне місце для роздумів про справедливість, явищ природи і багатьох інших предметів» [1, с. 47]. Як спосіб оформлення цілісних комплексів, пов'язаних з типовими ситуаціями розглядав поняття топос Е. Курціус («Європейська література середньовіччя», 1948) [3, с. 264]. Також дослідник відзначив зв'язок топоса з архетипом і зауважив, що він є результатом колективної свідомості [2, с. 1076]. Загалом же цей термін в літературознавстві ХХ століття не мав успіху, проте літературознавці, не вдаючись до його декларації в наукових розвідках, на практиці здійснювали аналіз спільних мотивів, сюжетів, мовленнєвих формул-кліше художніх текстів.

Отож, на сьогодні існує декілька варіантів потрактування поняття «топос» літературознавцями: це «спільне місце», набір сталих мовленнєвих формул, а також спільних проблем та сюжетів, властивих національній літературі; значуще для художнього тексту «місце розгортання смислів», яке може корелювати з якимось фрагментом реального простору, зазвичай, відкритим. [5, с. 89]. В. Халізев визначає топос як універсальну структуру, якій притаманні характеристики надчасовості та статичності [6, с. 246]. У складники топіки учений уводить: типи емоційної настроєвості,

морально-філософську проблематику (добро і зло, істина і краса), – вічні теми, породжені міфопоетичними смислами, і, відповідно, арсенал художніх форм. Усе це дослідник називає фондом спадкоємності, що сягає своїми витокami в долітературну архаїку й примножується від покоління до покоління [6, с. 247]. Досліджуючи природу категорії «художній образ» в однойменній праці, М.Епштейн значно розширює смислову парадигматику топосу на прикладі топосу дороги: «це образ, характерний для усієї культури певного періоду чи окремої нації» [7, с. 252–257].

Сучасний етнолог О. Панченко звертає увагу на те, що в топосах «поетичний та моральний аспекти є неподільними», тобто йдеться про національну аксіоматику [4, с. 246]. Отже, топоси є «схронами» національної культури і, водночас, відкриті до прирощення актуальних для автора (виразника аксіоматики певної доби) сенсів. В такому значенні топика найбільш широко представлена у тих системах, які мають традиційне смислове ядро, а не новизну (наприклад, фольклор, давня література).

На сьогодні поняття топос охоплює сенси не лише спільних сюжетів, мовленнєвих формул, а й постулюється як елемент художнього простору тексту. Отож, гуманітарії у будь-якому разі використовують це наукове поняття на позначення царини колективної свідомості, поезики безсвідомого.

Список використаних джерел:

1. Аристотель. Поэтика. Риторика / Аристотель. – Санкт-Петербург: Азбука, 2000. – 347 с.
2. Махов А.Е. Топос / А.Е. Махов // Литературная энциклопедия терминов и понятий / Под ред. А.Н. Николюкина. Институт научной информации по общественным наукам РАН. – Москва: НПК «Интелвак», 2001. – 1600 с.
3. Махов А.Е. Топос / А.Е. Махов // Поэтика: словарь актуальных терминов и понятий / гл. науч. ред. Н.Д. Тмарченко. – Москва: Издательство Кулагиной; Intrada, 2008. – 358 с.
4. Панченко А.М. Топика и культурная дистанция / А.М. Панченко // Историческая поэтика. Итоги и перспективы изучения / А.М. Панченко. – Москва: Наука, 1986. – 335 с.
5. Прокофьева В.Ю. Категория пространства в художественном преломлении: локусы и топосы / В.Ю. Прокофьева // Вестник ОГУ. – 2004. – № 11. – С. 87–91.

6. Хализев Е.В. Теория литературы: Учебник / Е.В. Хализев. – Москва: Высшая школа, 2002. – 437 с.

7. Эпштейн М.Н. Образ художественный // Литературный энциклопедический словарь / под общ. ред. В.М. Кожевникова, П.А. Николаева. – Москва: Советская энциклопедия, 1987. – С. 252–257.

МОВА І ЗАСОБИ МАСОВОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Билінська О.С.

*кандидат філологічних наук, доцент,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова*

ДОСЛІДНИЦЬКІ ПРІОРИТЕТИ ПОЛІТИЧНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

Проблематика політичної лінгвістики досить масштабна та охоплює як загальнотеоретичні питання, так і вивчення окремих аспектів політичної комунікації (далі – ПК). На основі аналізу конкретних публікацій з проблематики сучасної російської політичної лінгвістики А.П. Чудінов виокремлює декілька відносно автономних напрямів досліджень [12, с. 24]:

1) Дослідження в області теоретичних основ політичної лінгвістики передбачають аналіз конкретних одиниць у межах політичних текстів. Це публікації, автори яких прагнуть дослідити загальні категорії політичної лінгвістики, сформулювати теоретичні основи цієї науки, охарактеризувати її понятійний апарат і термінологію (див. праці: Баранов і Ю. Караулов, Н. Купіна, А. Михальська, Н. Мухарямов та М. Мухарямова [7], П. Паршин [9], Г. Почепцов [10], Ю. Сорокін, А. Чудінов [12], О. Шейгал [13] та ін.).

2) Дослідженням політичного дискурсу і дискурсології присвячені публікації В. Дем'янова [2; 3], М. Китайгородської та М. Розанової, П. Паршина [9] та ін. В Україні цей напрям здається менш розвиненим, ніж у російській науці. Найбільш значущі монографії Л. Нагорної «Політична мова і мовна політика: діапазон можливостей політичної лінгвістики» [8], де окреслюється генеза політико-лінгвістичних досліджень, проблемне поле політичної лінгвістики та прослідковується зв'язок між політико-мовними і етнічними процесами; Н. Кондратенко «Український політичний дискурс: Текстуалізація реальності» [4], у якій представлено ґрунтовний і багатоаспектний аналіз політичного дискурсу в

українському комунікативному просторі, а також визначення стрижневих понять політичної лінгвістики; А. Литовченко «Пануючий дискурс і основні політичні міфи сучасної України» [5].

3) Дослідження радянської політичної мови – вивчення мови пострадянської епохи. Ці дослідження доводять існування так званої радянської «новомови» – офіційної мови тоталітарного суспільства із характерною жорсткою регламентацією, яка визначала суворе проходження всіляким нормам і яка відсутня в політичній мові пострадянського періоду. Цей напрям розробляють такі науковці, як Н. Купіна, Е. Лассан, Б. Норман, Г. Почепцов [10], Е. Будаєв, А. Романов, А. Чудінов [12]. Піком дослідження особливостей функціонування мови в тоталітарному суспільстві, опису стратегій мовної поведінки і мовної свідомості «людини радянської епохи» українськими науковцями є середина 90-х рр. ХХ ст. Ці питання достатньо повно відбиті в збірці статей «Мова тоталітарного суспільства», виданій у Києві у 1995 році за матеріалами міжнародної конференції «Мова тоталітарного суспільства: лексика, синтаксис, прагматика» [6]. У межах цього напрямку розглядається питання про взаємозв'язок мови й ідеології, наприклад, монографія Г. Яворської «Прескриптивна лінгвістика як дискурс: мова, культура, влада» [14].

В українській політичній науці зазначений напрям, зокрема особливо нормативний підхід, не є достатньо популярним. Водночас трапляються окремі публікації, які можна уналежнити до дескриптивних досліджень сучасної політичної мови: неологізми та інші засоби створення експресивно-емоційного фону в політичному виступі (див.: М. Діденко); евфемізми (див.: К. Серажим); політичні метафори (див.: Х. Дацишин) тощо. Автономне дослідження окремих мовних рівнів політичної мови (фонетики, лексики і фразеології, синтаксису).

4) Дослідження жанрів і стилів політичної мови представлено в наукових розвідках А. Баранова і Ю. Караулова, М. Китайгородської і Н. Розанової, А. Романова та ін. Специфіку різноманітних жанрів політичних текстів досліджує О. Алтунян. Ідіюстилю окремих політиків присвячено роботи А. Башук, Т. Дедушкіної та ін. Представлено і роботи в галузі гендерної лінгвістики: увага

звертається на індивідуальні особливості промови жінок у політиці (див.: Бессонова Л.Є).

5) Дискурсивне дослідження комунікативних ролей, ритуалів, стратегій і тактик представлено в працях О. Іссерс, І. Імшинецької, Л. Стрій, Л. Завальської та ін. Потрібно зазначити, що цей напрям є одним з найбільш розвинених серед напрямів українських політико-лінгвістичних досліджень, що проводяться на базі Інституту журналістики Київського національного університету імені Тараса Шевченка та групою учених Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка (див. досл.: Бабак М.П., Кудрявцева Л., Слухай Н.В. та ін.). Неможливо також обминути дисертаційне дослідження В. Петренко, присвячене розгляду політичної мови та можливостей її використання як засобу маніпулятивного впливу. Одній з відомих українських подій – «помаранчевій революції» – присвячено статтю Л. Ставицької «Дискурс помаранчевої пристрасі».

6) Методи дослідження політичної мови. Ці проблеми порушено в працях А. Баранова і Ю. Караулова, А. Чудінова та Е. Будаєва [12]. Щодо досліджень українських науковців у межах цього напрямку, то найвизначнішими є публікація К. Головінського, це приклад застосування лінгвістично-психологічного аналізу при вивченні текстів виступів О. Мороза, дисертаційне дослідження О. Фоменко, де надається лінгвістичний аналіз сучасного політичного дискурсу США (90-ті роки ХХ століття), чи не перше з присвячених політико-лінгвістичним проблемам.

Інтенсивний розвиток теоретико-методологічних досліджень з політичної лінгвістики підтверджує наявність великої кількості статей, монографій, дисертаційних робіт. Як зазначають О. Русакова і Д. Максимов, до проблем теорії і методології політичного дискурс-аналізу регулярно звертаються академічні і суспільно-політичні періодичні видання, зокрема журнали «Поліс» та «Політична наука», а також науково-практичний альманах «Дискурс-Пі», що видається Інститутом філософії і права УрО РАН. Вони активно обговорюються на міжнародних і регіональних наукових конференціях. З 2001 року в межах форумів, що проводяться Європейським центром політичних досліджень, діє секція, на якій

розглядаються теоретико-методологічні питання застосування дискурс-аналізу при дослідженні політичних процесів [11, с. 27].

Отже, проведений огляд засвідчує інтерес, що проявляється в сучасних наукових колах до проблем політичної мови, а також наявність розмаїття аспектів аналізу, позицій, методик, характерного для сучасної західної та російської науки. Зважаючи на це, можна стверджувати, що в західній науці політична лінгвістика зараз набирає оберти як самостійна наука з власними традиціями, школами, методологією; в україністиці останніх років має місце формування політичної лінгвістики як окремого наукового напрямку.

У сучасній Україні помітно зростає інтерес до вивчення політичної комунікації, багато в чому пов'язаний із загостренням в країні політичної боротьби, в якій активно використовуються різні засоби, тактики і прийоми комунікативного впливу на свідомість і поведінку громадян. Окремі питання з предметного поля політичної лінгвістики розробляються в дисертаційних дослідженнях за філологічними, політологічними, соціологічними спеціальностями. Власне монографій з політичної лінгвістики небагато, це свідчить про те, що проблематика політичної лінгвістики в українській науці на сьогодні не є розробленою достатньою мірою, а становлення політичної лінгвістики як самостійного наукового напрямку ще далеко не завершено.

Список використаних джерел:

1. Бакумова Е.В. Ролевая структура политического дискурса : автореф. дис. на соискание ученой степени доктора филол. наук : спец. 10.02.19 – теория языка. – Волгоград, 2002. – 20 с.
2. Демьянков В.З. О методах контрастивной лингвистики в политологии // Вопросы филологии. – 2010. – № 1(34). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://journal.mosinyaz.com/page_9_34/
3. Демьянков В.З. Политический дискурс как предмет политологической филологии // Политическая наука. Политический дискурс : История и современные исследования. – М. : ИНИОН РАН, 2002. – № 3. – С. 32–43.
4. Кондратенко Н.В. Український політичний дискурс : текстуалізація реальності : [монографія]. – Одеса : Чорномор'я, 2007. – 156 с.
5. Литовченко А. Господствующий дискурс и основные политические мифы современной Украины / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cepkharkov2001.narod.litovchenko.htm>

6. Мова тоталітарного суспільства; відп. ред. Г.М. Яворська. – К. : Інститут мовознавства ім. О.О. Потебні НАНУ, Інститут української мови, 1995. – 126 с.

7. Мухарямов Н.М. Политическая лингвистика как научная дисциплина / Мухарямов Н.М., Мухарямова Л.М. // Политическая наука. Политический дискурс : история и современные исследования : [сб. науч. трудов] / РАН ИНИОН; [отв. ред. и сост. В.И. Герасимов, М.В. Ильин]. – М., 2002. – № 3. – С. 45–67.

8. Нагорна Л.П. Політична мова і мовна політика : діапазон можливостей політичної лінгвістики. – К. : Світогляд, 2005. – 315 с.

9. Паршин П.Б. Понятие идеологического дискурса и методологические основания политической лингвистики / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.elections.ru/biblio/lit/parshin.htm (1999).

10. Почепцов Г.Г. Теория коммуникации. – М. : Рефл-бук; Ваклер, 2001. – 656 с.

11. Русакова О.Ф. Политическая дискурология : предметное поле, теоретические подходы и структурная модель политического дискурса / О.Ф. Русакова, Д.А. Максимов // ПОЛИС. – 2006. – № 4. – С. 26–43.

12. Чудинов А. П. Политическая лингвистика : [учеб. пособие]. – М. : Флинта : Наука, 2008. – 256 с.

13. Шейгал Е.И. Семиотика политического дискурса : [Монография]. – М.: Гнозис, 2004. – 326 с.

14. Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс. Мова, культура, влада. – К. : Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні, 2000. – 286 с.

ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА ПЕРЕКЛАДУ

Банах Н.В.

студентка,

*Научный руководитель: **Szutkowski T.***

prof. US dr hab.

Щецинский университет (Uniwersytet Szczeciński)

ЮРИДИЧЕСКАЯ ТЕРМИНОЛОГИЯ В МЕЖЯЗЫКОВЫХ ОТНОШЕНИЯХ

Динамика изменений в общественной жизни порождает динамику языковых изменений. Наиболее активно пополняется и изменяется лексика терминологической системы. Терминообразование имеет свою специфику, которая заключается в том, что большую часть специальных слов профессиональной речи заимствует из других языков, что связано с научно-техническим прогрессом, сотрудничеством ученых разных стран мира.

Взаимосвязь языков – это процесс, который возникает и развивается в следствии языковых контактов, что устанавливаются между языками при условии билингвизма, и являются фактором изменений на разных уровнях языковой системы. Процесс заимствования сопровождается освоением иноязычной лексики на всех языковых уровнях системы языка-реципиента.

Одним из ведущих процессов, что свидетельствует о динамике терминологии, а юридической в частности, является активизация процесса заимствования иноязычной лексики правового содержания, расширение сферы употребления специальной иностранной терминологии и пополнения ее большим количеством заимствованных неологизмов. Активизация этого процесса связана, в первую очередь, с изменениями в сфере политической жизни, экономики, права, ментальности носителей языка.

Межязыковые контакты народов обуславливают культурный обмен и языковое взаимодействие. Терминология – это лексический

пласт, в котором самыми выразительными являются языковые контакты, ведь межъязыковое взаимовлияние расценивается аналогично влиянию культуры одного народа на другой. Под интерференцией языков понимают все изменения на всех уровнях языковой системы, которые происходят в результате ее взаимодействия с другой языковой системой. Интерференция включает в себя заимствования и калькирование. Калькированием называют нарушение грамматического принципа составления слов в языке-реципиенте по примеру языка источника, отклонение от нормы одного языка под влиянием другого.

Понятие переводческой эквивалентности, а также способы ее достижения, поиск переводческих соответствий были и есть одной из центральных проблем переводоведения. Межъязыковые соответствия – важный компонент теории и практики перевода, они привлекают лингвистов, как и пользователей языка. Неточный выбор переводчиком соответствия может привести к далекому или противоположному тому, который пытается достичь автор оригинала. Перевод с заменой или упущением лексической единицы может привести к изменению стилистической окраски или потере исходной семантике высказывания, что характерно при омонимии.

Полное или частичное формальное сходство слов разных языков при их семантическом различии называют «ложные друзья переводчика», «межъязыковые омонимы», также используют другие определения – «межъязыковые паронимы», «межъязыковые синонимы», «межъязыковые полисемы» и другие. Трудно найти термин, который бы охватывал одновременно все разновидности межъязыковых соответствий. Лингвистические процессы, приводящие к расхождению слов общего происхождения, ярче всего проявляются в межъязыковой омонимии.

Для контактирующих родственных славянских языков проблема лингвистического исследования и лексикографического описания межъязыковой омонимии – одна из сложных задач, ведь уже само определение объема омонимии (как внутриязыковой, так и межъязыковой) и разграничение омонимов является необычайно трудным. Несмотря на то, что все авторы, говоря об омонимии, понимают под омонимами, казалось бы, одно и то же, единого,

общепринятого определения омонимов до сих пор нет. В литературе приводятся десятки разных определений, общими для которых является лишь признание тождества языковых единиц в плане выражения и различия их в плане содержания.

Шмелев Д.Н. пишет, что омонимия – это «звуковое совпадение разных языковых единиц, которые семантически не связаны друг с другом», а омонимы – слова «совпадающие по звучанию, одинаковые по своей форме, но значения которых никак не связано друг с другом, то есть не содержат никаких общих семантических признаков» [5, с. 77-78].

Малаховский Л.В. пишет, что омонимы – это «слова одного и того же язык в один и тот же период его существования, тождественный друг другу хотя бы в одном из компонентов плана выражения, то есть совпадающие по звучанию и по написанию во всех или некоторых грамматических формах (и во всех или некоторых фонетических и графических вариантах) и при этом различающиеся хотя бы по одному из компонентов плана содержания – лексической и грамматической семантике» [4, с. 56].

Акуленко В.В. и другие отмечают: «К межъязыковым паронимам следует отнести слова сопоставляемых языков, не вполне сходные по форме, но могущие вызвать у большего или меньшего числа лиц ложные ассоциации и отождествляться друг с другом, несмотря на фактическое расхождение их значений» [1, с. 371].

Иностранная лексика, заимствованная родственными языками, развивается в разных языковых пространствах по-разному. Заимствованные слова видоизменяются не только с точки зрения формы, но и трансформируются семантически, однако чаще всего, сохраняют примерное значение. Балалыкина Э.А. отмечает, что «значительный пласт слов, близких по звучанию, но имеющих разные значения в русском и польском языках, восходит к заимствованным и интернациональным лексемам» [3, с. 77-83].

Основные причины возникновения лексических омонимов это:

а) распад полисемии, то есть внутренняя связь между значениями исчезает, и они воспринимаются как омонимы;

б) заимствованное слово совпадает с изначальным или совпадают два заимствованные слова;

в) фонетические изменения в языке так же могут привести к совпадению изначально различавшихся по звучанию слов;

г) образование слов от одной и той же основы при помощи омонимичных словообразовательных аффиксов.

Семантические изменения в языке многочисленней и разнообразней, чем фонетические. В процессе развития языка наблюдается либо обогащение и усложнение семной структуры слова, либо устранения каких-то сем. Новые значения возникают на основе исходного значения, либо развиваются последовательно – одно из другого.

По мнению Гарбовского Н.К., причиной возникновения межъязыковых омонимов является «денотативная межъязыковая асимметрия, вызванная тем, что разные языки в те или иные исторические периоды называли аналогичными по внешней форме лексемами, восходящими к одной и той же лексеме классического языка, разные денотаты. Денотативная межъязыковая асимметрия отмечается иногда и при непосредственном заимствовании какой-либо лексемы. В процессе взаимодействия двух языков может происходить перенос значения заимствованного слова на другой предмет, то есть денотативная транспозиция» [2, с. 338-342].

Так же Гарбовский Н.К. пишет, что «полное несовпадение плана содержания, т.е. отсутствие общих элементов смысла, наиболее часто встречается в случайных межъязыковых омонимах, не имеющих этимологических связей» [2, с. 337].

В то же время в этимологически тождественных словах различных языков развивается неодинаковое количество значений, так слово, возникшее из одного источника, но попавшее в разные языки часто сохраняет контуры первоначального значения, но в то же время семантические изменения одного и того же слова в разных языках могут быть неравномерными.

Таким образом, различные степени семантической и формальной отдаленности позволяют относить подобные образования к таким явлениям, как межъязыковая полисемия, межъязыковая омонимия, межъязыковая паронимия и т.п. Численные расхождения в объеме понятий разноязычных терминов, в том числе и юридических, объясняется социально-юридической асимметрией. Поэтому

сопоставляя, к примеру, польские юридические термины с формальными русскими аналогами необходимо обращаться к реальной национальной среде, в которой возникают и функционируют эти термины, а также к соответствующим традициям и проблематике национальных терминосистем права.

Список использованных источников:

1. Акуленко В.В., Комиссарчик С.Ю., Погорелова Р.В., Юхт В.Л. Англо-русский и русско-английский словарь «ложных друзей переводчика». – Москва, 1969. – 384 с.
2. Гарбовский Н.К. Теория перевода. – Москва, 2004. – 544 с.
3. Диденко Н.В. Семантические реляции в сфере русско-польских межъязыковых омонимов на примере интернационализмов. – Wrocław, 2014. – с. 77-83.
4. Малаховский Л.В. Теория лексической и грамматической омонимии. – Ленинград, 1990. – 238 с.
5. Шмелев Д.Н. Проблемы семантического анализа лексики: на материале русского языка. – Москва, 1973. – 280 с.

Клинова Д.І.

студентка,

Національний університет «Острозька академія»

СПОСОБИ ПЕРЕКЛАДУ НЕОЛОГІЗМІВ У СФЕРІ КОМП'ЮТЕРНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Словниковий склад англійської мови, постійно еволюціонує та збагачується. Така ситуація спричинена появою нових предметів, товарів, послуг тощо. Беручи до уваги тенденцію останніх десятиліть, де активно розвивається наука, техніка, медицина, економіка та інші сфери людського життя, важливо зауважити ріст неологізмів у лексичному складі англійської мови.

З аналізу визначень поняття «неологізм» різними дослідниками стають очевидними дві точки зору, що полягають у тому, що термін «неологізм» застосовується як до новотворів, тобто до знову

створених на матеріалі мови в повній відповідності до чинних у мові словотворчих моделей, слів чи словосполучень, що позначають нове, раніше невідоме, відсутнє поняття, предмет, галузь науки, рід занять, професію і т. ін., наприклад, *reactor* – ядерний реактор, *biocide* – біологічна війна та ін., так і власне до неологізмів, тобто знову створених синонімів до вже наявного в мові слова для позначення відомого поняття, які, однак, передають конотативні відтінки, тобто супутні семантичні і стилістичні відтінки слова, що накладаються на його основне значення, а також до слів у новому значенні, наприклад, слово *boffin* (учений, що займається секретною роботою, найчастіше у військових цілях) є близьким синонімом слова *scientist*, однак має інший семантичний відтінок, *zenware* – спеціально розроблені комп'ютерні програми, що дають змогу користувачеві фокусуватися на роботі, уникаючи відвертадних чинників; Ще одне цікаве словосполучення, яке також відноситься до теми сучасних технологій, – *digital detox* (або *цифрова детоксикація*) – термін, який пояснює час, проведений без соціальних мереж [1, с. 91].

Так, М.С. Козак розрізняє наступні типи творення неологізмів, що базуються на морфологічних особливостях:

1) конверсія (*login, to boot, download, to sleep, to freeze, to bookmark*);

2) словоскладання (*hardcoded* – хардкор, *motherboard* – материнська плата, *netdead* – відсутність інтернету, *workstation* – робоча станція.платформа, *two-spot* – час очікування);

3) афіксація (*router* – роутер, *browser* – браузер, *hacker* – хакер, *designer* – дизайнер, *scanner* – сканер);

4) реверсія чи зворотний словотвір (*doubleclick* – *double-clicking*);

5) контамінація (*hackintosh, weblibliography, netizen, hacktivist*);

6) скорочення (URL – *Uniform Resource Locator*, API – *Applications Programmer's Interface*, Net – *Internet*, etc– *etcetra*) [2].

У той самий час, слід зазначити, що все ж одним із найактивніших та найбільш продуктивних морфологічних методів утворення неологізмів є афіксація. Найпоширенішими способами афіксації комп'ютерних неологізмів є:

1) суфіксальний спосіб, за допомогою додавання суфікса до вже існуючого слова (*formatter, scanner, caller, webware*);

2) префіксальний спосіб, за допомогою додавання префікса до вже існуючого слова (*e-scam, e-book, reuse, reformat*);

3) префіксально-суфіксальний спосіб, одночасне додавання префікса та суфікса до вже існуючого слова (*reassignment*).

Під час аналізу, встановлено також, що в утворенні неологізмів у рамках комп'ютерних технологій бере активну участь і словоскладання, тобто об'єднання двох або більше слів в одне.

Потрібно також сказати і про ефективність використання скорочення в процесі створення неологізмів. У той самий час, слід сказати, що усі скорочення поділяються на:

1) лексичні – усічення, складноскорочені слова, абрєвіатури.

2) графічні – використовуються тільки на письмі, а в усній мові відтворюються повністю (*etc – etcetra*) [3].

Працюючи над особливостями створення неологізмів в комп'ютерній сфері, спостерігається також активне використання абрєвіації. Так, процес абрєвіації ефективний коли мова йде про три, чотири складові власні назви, і для зручності використовується абрєвіація, тобто слова, утворенні з перших літер. Більше того, потрібно підмітити, що абрєвіації можуть використовуватися як в усній так і в письмовій формі (*CLS – ClearScreen, PC – PersonalComputer*).

До найпопулярніших способів перекладу комп'ютерних неологізмів відносять наступні:

– транскрипція (*scanner, driver, Internet, printer, hacker, computer*); калькування (*currentdriver – поточний дисковод, accesscode – код доступу*);

– транслітерація (*Pascal – Паскаль*);

Транскрипція – це метод точної передачі звукового складу слів і текстів.

Транслітерація – спосіб, за допомогою українських літер передаються літери, англійського слова.

Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфєми або слів) їхніми лексичними відповідниками у мові перекладу [4, с. 173].

Підсумовуючи слід зауважити, що на сьогодні одними із найпродуктивніших та найефективніших методів словотвору є наступні: афіксація, контамінація, конверсія, словоскладання, реверсія чи

зворотний словотвір і скорочення. Основними способами перекладу комп'ютерних неологізмів є наступні: калькування, транскрипція, транслітерація, експлікація (описовий переклад). З огляду на той факт, що соціальна, політична, науково-технічна, культурна сфери діяльності людини буде і надалі сприяти появі нових неологізмів, все очевидніше стає необхідність комплексного вивчення мовних і соціокультурних процесів в їх функціональній взаємодії.

Список використаних джерел:

1. Кучман І. Переклад англійських термінів у галузі комп'ютерних технологій / І. Кучман // Вісник Житомир. держ. ун-ту імені Івана Франка. – 2005. – № 23. – С. 254.
2. Козак М. С. Основні сфери поповнення лексики англійської мови неологізмами у XXI столітті [Електронний ресурс] / М. С. Козак – Режим доступу: <http://worldukraine.abwo.biz/?p=1649>
3. Костіна Л. С. Стилiстичні особливості американського комп'ютерного сленгу [Електронний ресурс] / Л. С. Костіна, А.М. Стеценко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/2_kostina%20l.s.doc.htm
4. Українська мова: Енциклопедія / Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України. – К.: Українська енциклопедія, 2007. – 852 с.

Пруска Й.А.

студент,

Научний керівитель: Кочур-Лейк К.

доктор філологічних наук, професор,

Щецинський університет

СРАВНИТЕЛЬНАЯ ХАРАКТЕРИСТИКА ПЕРЕВОДА НЕОЛОГИЗМОВ В РОМАНЕ «СОЛЯРИС» СТАНИСЛАВА ЛЕМА

Довольно трудно подобрать однозначное определение для понятия неологизма. Множество научных трудов, написанных в конце XX – начале XXI веков, были посвящены этой теме. Например,

Ричард Хандке считал неологизмы ключевой проблемой научно-фантастической литературы, одновременно её основной составляющей и ярким показателем «фантастичности» [4]. А Моника Краевска в своей книге «*Polsko-rosyjski słownik Lemowych neologizmów*» выразила мысль, что неологизм считается таковым, если его описания нет в доступных словарях и энциклопедиях [5]. Сам же Станислав Лем говорил о необходимости использования неологизмов для описания понятий, выходящих за рамки существования нашего мира. Отказ от их применения он сравнивал с попыткой описания морского транспорта без использования специальной морской терминологии [3]. Действительно, то чему нет названия, не может существовать. Невозможно представить мир будущего или другие цивилизации без описания их месторасположения, окружающей среды, технического уровня и так далее. Именно с этой целью в текст вводятся новые слова, понятия, подчеркивающие чуждость иной культуры или цивилизации.

Однако при наличии существенной разницы между временем написания произведения и его анализом, могут появиться определённые проблемы. Так как то, что воспринималось новинкой в шестидесятых, а именно в эти годы были изданы первые романы Станислава Лема, на сегодняшний день звучит совершенно иначе. Наш век развитых современных технологий, зависимых от компьютеров и машин, ознаменовался появлением в речи множества кибер- и электро- терминов, ранее присущих исключительно фантастической литературе [5].

Большинство придуманных Лемом неологизмов пришлись на такие произведения как «Сказки роботов», «Кибериада» и «Звездные дневники». Тем не менее, в романе «Солярис» то же имеется их некоторое количество, в основном это названия созданий инопланетного океана. Их русскоязычные переводы отличаются выбором различных техник и стратегий. Например, в оригинальном тексте океан назван «*żywołwór*» и у Дмитрия Брускина, ставшего первым переводчиком произведения на русский язык в 1962 году, он получил название «живая планета», а у Галины Гудимовой и Веры Перельман, выпустившим в соавторстве свой вариант русскоязычного перевода романа «Солярис» в 1976 году, – «живообразование». В первом случае переводчик выбрал

описательную стратегию, и слово перестало быть неологизмом, а во втором был использован метод калькирования, где «*żywo*» было переведено как «живо (живое)», а «*twór*» – как «образование (творение)» [2]. На мой взгляд, здесь больше подошло бы слово «животворенье» от церковнославянского «животворить» – оживлять, бодрить [1].

При переводе следующей группы неологизмов в обоих русскоязычных изданиях прослеживаются стремления к сохранению семантики оригинала, хотя Гудимова и Перельман в первую очередь стараются передать «неологический» характер этих слов. Брускин же, как и в предыдущем примере, использует описательный эквивалент польского слова «*górodziewy*» – «древогоры» или древовидные горы, а у Галины Гудимовой и Веры Перельман калька с оригинала – «городревы». Перевод слов «*dlugonie*» и «*pacierzowce*» носит синонимический характер в обоих переводах, так первое образовано от прилагательных синонимов «долгий» и «длинный», а второе – от существительных «хребет» и «позвоночник». И в том и в другом случае словообразование произошло при помощи добавления суффиксов -н, -уш, -ун и -ник соответственно. По такому же принципу были переведены неосемантизмы «*chyże*» и «*grzybiska*» в «мелькальцы» или «быстренники» и в «грибовики» или «грибища». Слово «мелькальцы» происходит от глагола мелькать, в значении очень быстро передвигаться, а «быстренники» – от наречия быстро. Слова «грибовики» и «грибища» получены от однокоренного слова гриб.

Оставшиеся неологизмы в романе «Солярис» были транскрибированы и их переводы практически не отличаются друг от друга. Различие состоит лишь в том, что Гудимова и Перельман дополнили свой перевод характеристик планеты «Солярис» оригинальными названиями, заключенными в скобки, а также немного изменили их очередность [2].

Таблиця 1

Переводов неологизмов способом словообразования

<i>Oryginal</i>	Перевод Г. Гудимовой и В. Перельман	Перевод Д. Брускина
<i>gòrodrzewy</i>	городревы	древогоры
<i>dlugonie</i>	долгуны	длиннуши
<i>grzybiska</i>	грибовики	грибища
<i>pacierzowce</i>	хребетники	позвоночники
<i>chyże</i>	мелькальцы	быстренники

Источник: разработка автора

Таблиця 2

Перевод неологизмов по методу транскрипции

<i>Oryginal</i>	Перевод Г. Гудимовой и В. Перельман	Перевод Д. Брускина
<i>symetriady</i>	симметриады	симметриады
<i>mimoidy</i>	мимоиды	мииииды
<i>asymetriady</i>	асимметриады	асимметриады
<i>Typ – Polytheria, Rząd – Syncytialia, Klasa – Metamorpha</i>	– политерии (Politeria), порядок – соклетные (Syncytialia), класс – метаморфные (Metamorpha)	Тип – Политерия, класс – Метаморфа, отряд – Синциталия

Источник: разработка автора

Список использованных источников:

1. Брокгауз Ф., Ринкер Ф., Майер Г. Библийская энциклопедия Брокгауза. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/enc_bible/3026
2. Bednarczyk A., *Rosyjskie Solaris Stanisława Lema*, w: *Lem i tłumacze*, red. E. Skibińska, J. Rzeszotnik, Kraków 2010, s. 113-115.
3. Bereś S., *Rozmowy ze Stanisławem Lemem*, Kraków 1987, s. 62.
4. Handke R., *Neologizm a język nauki i techniki w stylizacji prozy fantastyczno-naukowej Stanisława Lema, Styl i Kompozycja*, Wrocław-Warszawa-Kraków 1965, s. 247.
5. Krajewska M., *Polsko-rosyjski słownik Lemowych neologizmów*, Toruń 2006, s. 13-15.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ

Банах Н.В.

студентка,

Научный руководитель: Szutkowski T.

prof. US dr hab.

Щецинский университет (Uniwersytet Szczeciński)

ЮРИДИЧЕСКИЙ ПЕРЕВОД В МЕЖКУЛЬТУРНОЙ КОММУНИКАЦИИ

В условиях глобализации общественной жизни, интерес к расширению экономических и политических связей различных стран и народов увеличивается и приводит к новым видам и формам общения. Хотя современное общество и живет в мире информационных технологий и практически не имеет преград для общения с представителями различных культур и народностей, при этом для эффективного процесса коммуникации и получения желаемого результата важным является не только владение иностранным языком, но и знания о духовной культуре, нравственных ценностей, мировоззрении и материальной сфере коммуникантов, что влияет на модель поведения партнеров по коммуникации. «Межкультурная коммуникация – совокупность разнообразных форм отношений и общения между индивидами и группами, принадлежащими к разным культурам» [4, с. 52].

Профессиональная коммуникация не является исключением и осуществляется по средствам специальных знаний. Профессиональной межкультурной коммуникации отведено особое место в современном мире, а одним из наиболее важных факторов данной коммуникации является наличие посредника общения – переводчика.

Область юриспруденции не осталась в стороне процесса глобализации, ведь развитие экономического партнерства и культурного сотрудничества требует правовой регламентации и

квалифицированной помощи со стороны юристов в процессе переговоров и деловых встреч, а также в подготовке и составлении необходимой документации.

Особенностью любого национального языка права является его органичная связь с соответствующей правовой системой конкретного государства, что сложилось исторически. Каждое государство, не смотря на определенное сходство правовых систем, имеет свой правопорядок, правовые нормы, особенности судопроизводства и собственный язык права с соответствующей ему понятийно-терминологической системой. Соответственно, перевод юридических текстов представляет не только переход с одного языка на другой, но и переход с одной правовой системы в другую. Понятия «культура» и «право» имеют в своем определении первоначало – народные обычаи и традиции. Понятие культуры является более емким, что позволяет включать в себя понятие права [1, с. 102-115].

Под воздействием общественных взглядов, обычаев и традиций, закон приобретает определенные формы и действует не только через соблюдение норм обществом, но и через систему государственного и международного правоприменения. В то же время формирование и действие права дает импульс обратному процессу, то есть влияние самого закона на взгляды, мировоззрения и традиции общества. Взаимодействие права и культуры является динамичным процессом.

Особенностью правовых терминов является то, что они происходят из латинизмов, грецизмов, греко-латинизмов и других гибридных единиц, часть которых была создана на основании древнегреческого и древнелатинского этимологического материала. Например, *gratis* (лат.) – *gratis* (пол.) – бесплатно, безвозмездно (рус.) – безкоштовно, безоплатно (укр.); *declaratio* (лат.) – *deklaracja* (пол.) – декларация (рус.) – декларация (укр.); *de facto* (лат.) – *de facto* (пол.) – де-факто (рус.) – де-факто (укр.); *de iure* (лат.) – *de iure* (пол.) – де-юре (рус.) – де-юре (укр.).

Терминология – это лексический пласт, в котором самыми выразительными являются языковые контакты, ведь межъязыковое взаимовлияние расценивается аналогично влиянию культуры одного народа на другой. Под интерференцией языков понимают все изменения на всех уровнях языковой системы, которые происходят в

результате ее взаимодействия с другой языковой системой. Интерференция включает в себя заимствования и калькирование. В то же время, даже в процессе заимствования юридической терминологии, важную роль играет семантика термина.

Специфика семантики термина особенно четко проявляется при сопоставлении позиции слова, когда оно употребляется как терминологически, так и нетерминологически. Специфика семантики термина часто понимается как закрепленность его значения в дефиниции. Главной причиной появления дефиниции было стремление внести необходимую точность и ясность в используемую законодателем терминологию [5].

Язык права особенно чутко реагирует на изменения социально-политической жизни каждого общества, оперативно отражает их в своем лексическом составе, что обуславливает определенные трудности при переводе юридических текстов, ведь в каждом языке есть слова, не имеющие однословного перевода на другой язык.

Таким образом, адекватный перевод юридических текстов возможен при условии выявления, а также тщательного анализа особенностей политико-правовой системы различных стран мира и соответствующей специальной лексики. Следует отметить о необходимости изучения мировоззрения и культуры носителя языка, образа жизни и национального характера. Картина мира, что окружает носителя языка не только отражается в языке, но и формирует сам язык и его носителя, что производит к определенным особенностям речеупотребления, в том числе и в юридической сфере.

Список использованных источников:

1. Ильин Ю. В. Язык – культура – право. – Н. Новгород, 2004. – С. 102–115.
2. Левитан К. М. Специфика юридического перевода. – Пермь, 2003. – С. 317–325.
3. Лейчик В.М. Терминоведение: Предмет, методы, структура. – Москва, 2009. – 256 с.
4. Фрик Т.Б. Основы теории межкультурной коммуникации: учебное пособие. – Томск, 2013. – 100 с.
5. Хижняк С.П. Семантические свойства юридического термина // [в:]. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/semanticheskie-svoystva-yuridicheskogotermina/viewer>

Грищенко О.О.

студентка,

Науковий керівник: Федоренко Л.О.

кандидат філологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

ДО ПИТАННЯ СТАНОВЛЕННЯ ПОСТДРАМАТИЧНОГО ТЕАТРУ

Розвиток мистецтва і культури наприкінці ХХ ст. дали поштовх до виникнення нової театральної форми – постмодернізму.

Сучасна драматургія пройшла багато фаз, починаючи від часів Аристотеля, де існували свої формальні правила тогочасної драми.

На зламі межі ХІХ–ХХ ст. більшість наукових праць були присвячені темі переходу від класичної драми до театру. Цей переламний період характеризувався різними методами дослідження й новітніми підходами до вивчення цього складного феномену, а також встановлювався трьома етапами відходу від драми.

Другий етап – це час «кризи драми», який сформувався наприкінці ХІХ ст. Епічний театр Брехта дав поштовх до епізації як тенденційної характеристики драми цього періоду. Розмежування драматичного та епічного театру Б. Брехт пояснював як схему на зміщення акцентів. Він вважав, що саме цим формам театру можна віддати перевагу чуттєво-сугестивному чи суто раціональному.

Третій етап – перехід від театру Брехта до постдраматичного театру. У своїй праці Г.-Т. Леман «Постдраматичний театр» (1999) зазначає, що найвизначнішим чинником в театрі є саме видовище, а інші компоненти, такі як дія, текст і гра, можуть бути відсутніми.

Основними особливостями театру Леман визначав відсутність сюжету, драматизму, напруженості дії; заперечення подієвої площини, а також зменшення важливості тексту; відхід від ілюзії. Ця зміна художньої парадигми на нові «картини світу» яскраво відображена в роботах Роберта Вілсона, Річарда Формана, Яна Фабра, Франка Касторфа, Анатолія Васильєва, Андрія Жолдака та інших митців. Театр – тут ми маємо на увазі передусім постдраматичну його версію – більше не довіряє тим сенсам, що несе

в собі вербальний текст. Цей модифікаційно-трансформаційний процес можна схарактеризувати як відхід від театру-story до театру-game. Так, зокрема, в 1950-х роках з'явилися нові види мистецтва, такі як бодіарт, хепенінг, перформанс.

Кінець ХХ ст. охарактеризувався неймовірною кількістю експериментальних вистав, які ставилися не лише на театральних сценах, а й у локаціях, які, здавалося б, абсолютно не призначені для сценічної дії.

Нові формати сучасної театральної сцени розширюють кордони мистецької палітри, уможливають розмаїття нових драматургічних форм, намагаючись встановити тісні комунікації з соціокультурними сюжетами дійсності.

У сучасному театрі продовжує зберігатися класична риторика літератури та її сценічна постановка у вигляді презентацій, хоча сьогодні існує багато різних театральних технік, в яких відчуваються впливи західних постдраматичних методологій. Таким чином, відбувається спорадичний шлях освоєння й адаптації вітчизняним сценічним мистецтвом альтернативних театральних технологій. Однак оновлення сценічних методів йде не лише шляхом засвоєння світового досвіду, але й внаслідок особистих нових напрацювань. Суспільно-економічні умови, в яких знаходиться українське театральне мистецтво, вимагають його постійного опору на споживача, створювати власний діалог, беручи до уваги смаки та вподобання публіки. Залежність вітчизняного театру від реципієнта детермінує процес сценічної еквілібристики, яка призводить до гібридизації театру шляхом залучення елементів естрадного, циркового та інших видів мистецтв. Театральне мистецтво розглядається на сьогодні як двосторонній аспект, це і спрощення мови в театрі, і ускладнення семіотичної системи театру, хоча й вона прихована за видовищем дійства.

Попри різноманіття пояснень процесу тотальної театралізації, констатується та «на практиці доводиться» безперечна здатність театру «до найсміливішої експансії в сучасній сфері мистецтва» (М. Давидова). Серед інших різновидів творчої діяльності постдраматичний театр як громадський інститут є своєрідним сейсмографом, здатним до оперативної фіксації тектонічних зрушень

у «людському життєустрої». Для людини він залишається важливим «інститутом суспільства». За такої умови постдраматичний театр усвідомлюється як «мистецтво стратегічне», як «система з розвиненими підсистемами, своєрідними стакерами» (Н. Корнієнко), як упереджувальний евристичний механізм. А тому сучасний постдраматичний театр виконує надзвичайно важливу функцію соціального сейсмографа, що випереджально сигналізує про майбутні соціально-політичні рухи та «зсуви тектонічного характеру». При тому він не втрачає свого гуманістичного змістового компонента, не позбавляється своєї споконвічної етичної функції, набуває всіх ознак однієї з технологій, що активно використовуються у сфері соціокультурної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Асмут, Бернхард. Вступ до аналізу драми / Бернхард Асмут ; пер. з нім. С. Соколовської, Л.Федоренко. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 219 с. – Дод. тит. арк. нім. – Бібліогр.: с. 199-214. – Пер. вид. :Einführung in die Dramenanalyse / Bernhard Asmuth. – Stuttgart, 2009. – 300 прим. – ISBN 978-966-485-164-7
2. Федоренко Л. О. «Lehrstück» як авторська інтенція Бертольта Брехта / Л. О. Федоренко // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. – Житомир, 2011. – № 59. – Філологічні науки. – С. 193–196. – ISSN 2076-6173
3. Федоренко Л. О. Розвиток жанру Lehrstück в драматургії Хайнера Мюллера // Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка : науковий журнал. Філологічні науки / [гол. ред. П. Ю. Саух, відп. ред. Н. А. Сейко]. – Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту імені І. Франка, 2017. – Вип. 2(86). – 153 с. – С. 135-139.

Zakharova G.G.
PhD student,
Malaga University

PERSUASIVE LINGUISTIC STRATEGIES IN TOURISM DISCOURSE

The verbal message that advertisers chose to deliver to their target markets is so important that it could determine whether the entire course of advertising succeeds or fails. The verbal content could determine whether a message was attention-getting, memorable for the consumers to recall, and able to influence consumers to take a positive attitude towards the product or service advertised.

Language of tourism is a part of tourism discourse. This language is a «highly organized and encoded system which employs many devices to express, indicate, exchange messages and information, represent and so forth» [1, p. 465]. In advertisements, we can find the special features that characterise the language of tourism. The vocabulary employed is important, but the structures used are also crucial when trying to understand the advertisement intention. As Goti [2] highlights, textual patterning is something we have to pay attention to. The analysis of discourse advertising in the tourism sector can reveal interesting issues in the use of language in tourism.

According to Bhatia [3], advertising has turned the process of writing into an art form, where writers constantly compete for attention getting by not only innovative use of language but also by the creative use of traditional expressions and clichés, which are often shunned by good writers in other forms of discourse. Advertisement writing could then be considered as art, where the persuasive function this kind of text has should be highlighted.

Specialized discourse does not mean a different subordinated language, but, as Gotti [2, p. 19] claims, «an actual language enclosing a mixture of combined more or less specific features coexisting in a quantitatively different degrees as compared to general language». Specialized discourse possesses all the lexical, phonetic, morphosyntactic and textual resources

of general language. It exploits colloquial language, idiomatic expressions, jokes, every day speech language.

In the case of tourism advertisements, language is an important tool. It does not only send a message or some information, but it also attempts to persuade or even manipulate the reader. The language of tourism attempts to seduce people into becoming tourists and subsequently to control their attitudes and behaviour. Therefore, the language in tourism advertisings has to be extremely convincing to achieve its materialistic goal and it is always open to interpretations.

Verbal techniques refer to the way language is manipulated in tourism discourse to serve the targeted objectives. Verbal techniques are, in turn, of different types. Referring to the persuasive force of the message conveyed by this kind of discourse, there are many discursive features that have to be taken into account.

Slogans are essential since people tend to glance over slogans or headings of advertisements rather than to read the texts, which is one of the reasons why advertisements are usually quite visual, trying to use catchy slogans and appealing words in order to attract potential customers. Slogans are associated to the company logo; in fact, the slogan usually appears beside or beneath the logo of a specific company and it usually stands out from the rest of the text in some way. Sometimes, different typefaces are used to highlight it from the rest.

In general, all types of advertising slogans usually consist of a group of catchy words, short phrases, or sentences which can be grouped into syntactic categories and structures. From a syntactic point of view, a simple and shortened structure imitates the form of spoken language which is considered a close relative of advertising language [4]. It is realised that the importance of syntactic functions becomes a significant linguistic technique employed to fulfill a specific purpose for tourism advertising.

If one quickly sets an eye on some randomly chosen advertisements, they would definitely notice that the majority of the *verbs* used are either at present tenses or in the imperative form. Therefore, simple verbal forms are used in order to deliver a clear message, to satisfy the customers' needs and nevertheless to express timeless and universality of the message embodied. The verbs are common, used in everyday life, however the

tourist destinations are the ones that make them profuse, special and worth taking into consideration. Verbs as enjoy, experience, try, choose, offer go beyond their common usage and invite the reader into a «magical» world where everything receives connotations.

The use of the present simple tense makes the time of the holiday seem still and everlasting [5]. The present is also the tense used to convey the idea that something is true, which is what all destinations are looking for: they want to transmit the idea that to a certain extent, they can make your dream come true.

Imperatives and directives are among the grammatical choices commonly found in tourist texts, whose function is to urge the addressee to do something (or not to do something) [6]. Imperatives are used in order to make tourist avail him/herself of the opportunities which are on offer (e.g. to taste genuine food, go to one of the local open-air street markets). They give suggestion and impulse to tourists to take advantage of the offer. The use of imperative is not rude in these cases since its function is not to give order but to stimulate to buy or hire the products and services that are offered.

Modal verbs are really essential in promotional texts which include expression of necessity, possibility, probability or negation. For example, «can» and «will» convey the idea of possibility and certainty, whereas «must» give advice and is usually used as a noun (must-see attraction). It indicates a necessity, something tourist cannot miss. When travellers consider a possibility, which means that it can come true and when we deal with the idea of certainty, the service offered will satisfy the real traveller.

The tourism texts often use the first person singular or plural in order to give greater authenticity to the account. *Personal pronouns* are often strategically used to influence sender-receiver relationships. The use of personal pronouns is meant to break down any boundary that may exist between the addresser and the addressee. By the constant use of the second person «you», the advertisers establish a dialogue with the readers, trying directly to persuade them that what is being advertised is actually worth trying. These are markers of familiarity between the product and the possible consumer, as the former is aimed at meeting the latter's needs and desire. «Interaction is one of the primary techniques of involvement,

through which the enunciator tries to persuade the enunciatee of the tourist brochure. There are two main enunciative strategies. The objective strategy consists in the occultation of both the enunciator and enunciatee». «The result is an impression of objectivity» [7, p. 158]. Therefore under the mask of a false objectivity, the advertiser claims to know the tourist's needs and promises to fulfill them.

Textual descriptions are rich in *adjectives* and *adverbs*. They have to be expressive, persuasive, convincing, out of the ordinary and give a clear image of the heavenly like destination. The tourist destination is more than often depicted as beautiful, breath-taking, spectacular, magnificent, perfect, extraordinary, unspoiled, seclude, unique, stunning and the list can go on. Therefore, the persuasive and manipulative force of the adjectives is high as it is meant to construct and envisage another world, authentic, magical and special, nothing like the one we are used to. Thus, adjectives are of utmost importance in tourism slogans, being the most notable feature of the language in advertising. It is, therefore, an inescapable fact that the language of advertising relies on the heavily use of adjectives and on exaggerations.

In tourism discourse, as in other promotional discourses, the lexis exploited is, to a large extent, emphatic and evaluative, and it often highlights the positive features of the places and services being promoted. To provide idyllic views of destinations, persuasive expressions often contain emphasizees, comparative and superlative forms. These are common structures in tourism advertising. This use is also associated with evaluative adjectives as well as with nouns with positive connotations.

The use of foreign words and expressions confers an exotic and sophisticated flavour to the text or also a sort of formal importance through the presence of unknown and particular foreign terms. The use of loan words and its related wide range of functions and stylistic effects represent an important linguistic feature in tourism discourse. The presence of loan words and expressions guides «the reader's attention to the extra meaning attached to the foreign words chosen, or to writer's choice to use them» [8, p. 360]. In fact, through a precise selection of foreign terms and expressions a writer of tourist texts provides a specific view of the culture and features of a destination by simultaneously

catching the reader's attention and making him/her reflect on the implied cultural value of the terms.

Touristic destinations should be presented as different from our everyday problems, that is, as something enjoyable, relaxing, with no stress at all: in short, something similar to paradise. To get this effect, the marketers have at hand a large number of diverse options at linguistic level which should be carefully organized within promotional space.

References:

1. Garner, R., Hancock, B. H. Social theory: Continuity and confrontation. A reader. – London: Williams, 2014.
2. Gotti, M. Specialized Language: Linguistic Features and Changing Conventions. – Peter Lang, 2003.
3. Bhatia, V. K. Generic Patterns in Promotional Discourse. In Halmari H. & Virtanen T. (Eds.), Persuasion across Genres: A Linguistic Approach. – Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins, 2005, pp. 213-225.
4. Sternkopf, S. M. Language and business-international communication strategies in Saxon small and medium-sized companies. – Chemnitz University of Technology, 2004.
5. Gotti, M. Investigating specialized discourse. – Bern: Peter Lang, 2008.
6. Biber, D., Conrad, S., Leech, G. Longman student grammar of spoken and written English workbook. – Harlow, Essex: Pearson Education Limited, 2002.
7. Mocini, R. The verbal discourse of tourist brochure // Annals of Tourism Research, 5, 2005, pp. 153-164.
8. Cappelli, G. Travelling words: Linguaging in English tourism discourse. In Villani S. & Yarrington A. (Eds.), Travels and Translations. – Amsterdam, New York: Rodopi, 2013, pp. 353-364.

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОЛОГІЧНИХ НАУК: НАУКОВІ ДИСКУСІЇ

МАТЕРІАЛИ
II НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Матеріали друкуються в авторській редакції

Дизайн обкладинки: А. Юдашкіна
Верстка: В. Удовиченко

Контактна інформація організаційного комітету:
73005, Україна, м. Херсон, а/с 20,
Науковий журнал «Молодий вчений»
Телефон: +38 (0552) 399 530
E-mail: info@molodyvcheny.in.ua
www.molodyvcheny.in.ua

Підписано до друку 31.03.2020. Формат 60x84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times New Roman. Цифровий друк.
Умовно-друк. арк. 5,81. Тираж 100. Замовлення № 0320-58.
Віддруковано з готового оригінал-макета.

Надруковано: Видавничий дім «Гельветика»
Україна, м. Херсон, вул. Паровозна, буд. 46-а
E-mail: mailbox@helvetica.com.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 6424 від 04.10.2018 р.